

VERTAISTUEN MERKITYS VANHEMMILLE MÄKIRINTEEN NUORISOKODISSA

Hanna Malmström
Miia Peltola
Opinnäytetyö, kevät 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä,
JärvenpääSosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Malmström Hanna & Peltola Miia. Vertaistuen merkitys vanhemmille Mäkirinteen nuorisokodissa. Diak Etelä, Järvenpää, kevät 2013, 64 s., 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoite oli kartoittaa vertaistuen merkitystä vanhempien elämään nuoren sijoituksen aikana sekä vertaistukiryhmän arvioiminen asiakaslähtöisyyden kehittämiseksi kuulemalla ja kohtaamalla vanhemmat. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että vertaistuella ja sen eri menetelmillä on monia hyötyjä ja vain vähän haittapuolia. Vertaistuen yleisimmin mainitut hyödyt ovat sen tarjoama sosiaalinen, tiedollinen ja emotionaalinen tuki.

Tutkimus oli työelämälähtöinen kvalitatiivinen tapaustutkimus. Mäkirinteen nuorisokodissa on toiminut vanhempien vertaistukiryhmä kymmenen vuotta. Työelämätaho halusi tietoa vertaistukiryhmän merkityksestä vanhemmille. Opinnäytetyötä varten haastattelimme neljän nuoren huoltajia, jotka valikoituivat erilaisten perhetaustojensa perusteella. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluiluina. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan tekstiksi. Saamamme tieto analysoitiin teemojen ja sisällönanalyysin avulla.

Huoltajat korostivat haastatteluissa vertaistuen merkitystä. Se koettiin ylivoimaisesti ryhmän parhaaksi anniksi. Vanhemmat kokivat saavansa ryhmästä apua myös muun muassa päätöksissään pysymiseen sekä itsensä hyväksymiseen. Kokemusten jakaminen toisten samassa tilanteessa olevien vanhempien kanssa koettiin tärkeäksi.

Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmä koettiin suurimmilta osin toimivaksi. Tulosten mukaan kehitettävää ryhmälle löytyi vähän. Tiedon kulkeminen ryhmästä poisjääville vanhemmille lienee suurin kehittämisen paikka.

Asiasanat: vertaistuki, vanhemmuus, vertaistukiryhmä, voimaantuminen, osallisuus, asiakaslähtöisyys

ABSTRACT

Malmström Hanna & Peltola Miia. What peer support means to the parents in Mäkirinne youth home. Diak South, Järvenpää, Spring 2013, 64 p., 2 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to survey the meaning of parents peer group for them meanwhile their child was in foster care in Mäkirinne youth home.

Material was gathered by interviewing four young's caregiver. They were selected due to their different backgrounds. There were parents from nuclear family, blended family, single parent and caregiver.

From working life needs the survey became necessary and timely. The evaluation was customer-oriented and the focus was on customer's point of view. The purpose was to make parents peer group work visible, that it can be developed from basis of the data was collected on. The survey was a qualitative case study. We used semi-structured theme interviews. The material was transcribe and analysed by using thematic and material-based content analysis.

The main results of the survey showed that parents seemed to appreciate the opportunity to exchange experiences. They received the most of the support from the other parents for their own parenthood strengthens. They also got support for their own parenthood. Sharing of experiences were the best they could get from the group they said.

Conclusions were that almost only we can do is to think about how we can ensure the same information about Mäkirinne youth home for the parents who are not participate in parents peer group. The results of our Bachelor's thesis are that parent's peer group is appropriate and customer-oriented.

Keywords: peer support, peer group, parenthood, empowerment, involvement, foster care, involvement, customer orientation.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	7
2.1 Tutkimuskysymykset	8
2.2 Tutkimusmenetelmä	8
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	11
3.1 Kalliolan Setlementti – järjestön toiminta-ajatus	12
3.2 Mäkirinteen nuorisokodin toiminta-ajatus	14
3.3 Mäkirinteen nuorisokodin hoidon vaikuttavuuden arviointi.....	16
4 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET.....	18
4.1 Vanhemmuus	18
4.2 Vertaistuki.....	19
4.3 Vertaisryhmät	23
4.4 Osallisuus.....	24
4.5 Voimaantumisen	26
5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA ANALYSOINTIMENETELMÄT	28
5.1 Arviointi.....	29
5.2 Sisällönanalyysi.....	31
6 VANHEMPIEN VERTAISTUKIRYHMÄ.....	33
6.1 Vanhemmuustyö Mäkirinteen nuorisokodissa	34
6.2 Vetäjien koulutus	35
6.3 Kehittyvä Vanhemmuus – mallin esittely	36
6.4 Vetäjien haastattelut.....	37
7 TUTKIMUSTULOKSET	40
7.1 Vanhemmuuden tukeminen.....	41
7.2 Ryhmä itsetutkiskelun työvälineenä	43
7.3 Kokemusten jakaminen	45
7.4 Ideoiden konkretisointi.....	47
8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	49
9 POHDINTA	52
LÄHTEET.....	55
LIITTEET	62

1 JOHDANTO

En varmaan ois näin selväjärkinen, jos mie en ois pystynyt puhumaan. Se puhuminen on ollu mulle se juttu, et mie oon selvinny. (Haastattelusitaatti, H3.)

Vuonna 2011 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 17 409. Vuodesta 2010 sijoitettujen määrä kasvoi hieman yli prosenttiyksikön verran. (Lastensuojelu 2011.) Sijaishuolto eli lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle laukaisee voimakkaan kriisin lapsen ja vanhemman elämässä, olivat syyt sijaishuollolle mitkä tahansa. Sekä lapsi että vanhemmat kaipaavat tukea ja apua tässä elämänmuutoksessa. Kaikilla vanhemmilla pitäisi olla mahdollisuus saada pitkäkestoista tukea lapsen sijoituksen aikana kriisin läpikäymiseksi ja uusien voimavarojen löytämiseksi. (Streng 2010, 19.) Vanhemman tukemisella voidaan vähentää lapsen hätää, huolta ja näin myötävaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. (Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto Ry i.a). Lastensuojelu on olemassa lapsia ja perheitä varten. Sijoituksen tapahduttua vanhempien voi olla vaikea käsitellä asiaa, jolloin tuen tarjoaminen heille on ensiarvoisen tärkeää. (Toimiva lastensuojelu 2012.) Mäkirinteen nuorisokodissa vanhemmille tarkoitettu vertaistukiryhmä pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen.

Yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa vanhat yhteisömuodot kuten suku- ja kyläyhteisöt ovat vähentyneet, on vertaistukitoiminta nähty uudeksi keinoksi saada kaivattua yhteisöllisyyttä. Vertaistuella ja vapaaehtoistoiminnalla on merkitystä hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman lisääntymisessä. (Laimio & Karnell 2010, 10.) Opinnäytetyömme on ajankohtainen ja tärkeä, koska nyky-yhteiskunnassa vertaistukitoiminta on yhä enemmän tarpeen. Työllämme pyrimme viemään eteenpäin tietoa vertaistuen merkityksellisyydestä ja tärkeydestä.

Suomeen vertaistuki rantautui vasta 1990-luvulla. Vertaistuen päällimmäisenä tarkoituksena on henkilökohtaisten asioiden jakaminen samassa tilanteessa olevien kanssa. Vertaistukiryhmissä käyvät toimivat niin tuen antajina kuin tuen saajinakin. Vertaistukitoiminta etenee ryhmäläisten omilla ehdoilla ja se on sekä yhteisöllistä että vapaaehtoista. (Malinen & Rotikko 2012, 5.)

Mäkrinteen nuorisokoti on profiloitunut päihdehoitolaitokseksi, johon nuoret si-
joitetaan oman päihteiden käyttönsä takia. Opinnäytetyön aihevalintaa auttoi
työelämälähtöisyys. Työelämätahoa kiinnosti saada vanhempien vertaistuki-
ryhmälle näkyvyyttä ja vakinaistaa työmuoto muihin Kalliolan kannatusyhdistys
ry:n ylläpitämiin lastensuojelulaitoksiin. Tavoite saavutetaan tuottamalla ajan-
kohtaista tietoa vanhempien vertaistukiryhmän vaikuttavuudesta. Molemmat
opinnäytetyöntekijät työskentelevät Mäkrinteen nuorisokodissa, joten tuntemus
Mäkrinteen nuorisokodin toimintatavoista ja hoitofilosofiasta helpotti työn teke-
mistä sekä teoriaosuudessa että vanhempien haastatteluissa. Tekijöiden erilai-
nen työhistoria sosiaaalialalta takaa opinnäytetyössä laajemman näkökulman
asioiden tarkastelulle ja havainnoinnille.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) 2012 raportin Huumetilanne Suo-
messä mukaan 15–16-vuotiasita pojista 12 prosenttia ja tytöistä 10 prosenttia
on kokeillut kannabista. Tiedot perustuvat vuonna 2011 tehtyyn eurooppalai-
seen koululaistutkimukseen. Tuoreesta raportista ilmenee, että huumeiden käy-
töstä on tullut entistä enemmän osa nuorten arkea. THL:n mukaan kannabiksen
käyttö on yleisin hoitoon hakeutumisen syy, ellei kyseessä ole opioidit. Erityi-
sesti nuorten hoito johtuu ensisijaisesti kannabiksen käytöstä. (Helsingin Sano-
mat, 5.2.2013.) Tämä ilmiö on näkynyt Mäkrinteen nuorisokodin nuorten päih-
teiden käyttö historiassa erityisesti poikien kohdalla viimeisen kahden-kolmen
vuoden ajan.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Strategiana kartoittavassa tutkimuksessa tavallisimmin on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tapaustutkimuksessa hankitaan tietoa pieneltä toisiinsa suhteessa olevalta joukolta, jonka tavoitteena on tyypillisimmin ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 134–139.) Alasuutari (2001) muistuttaa kvalitatiivisen tutkimusprosessin alkupisteen olevan vaikeasti määriteltävissä, koska tutkimus tukeutuu aina aikaisempaan tutkimukseen tai tekijänsä aikaisempiin kokemuksiin. (Kinnunen 2006, 57.) Opinnäytetyömme on tapaustutkimus (case study). Opinnäytetyössämme haastateltavien yhdistävä tekijä oli osallistuminen Mäkirinteen nuorisokodin vanhemmille tarkoitettuun vertaistukiryhmään.

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, mitä pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimusote on induktiivinen eli edetään yksityisistä havainnoista yleisiin merkityksiin. Kvalitatiivisesta tutkimuksesta yleisesti todetaan, että sen pyrkimyksenä on pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa laadullisten metodien käyttö aineiston hankinnassa, jolloin tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelut ja erilaisten dokumenttien analyysit. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 161–164, 205, 232, 266.) Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan haastattelussa ollaan suoraan kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, mikä luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa. (Kinnunen 2006, 50). Mitä vapaampi tutkimusasetelma on, sen luontevampaa on käyttää keskustelua ja kokemuksia aineistonhankinnan menetelminä. On haastattelijan vastuulla pitää haastattelu aiheesta antaen tilaa vapaalle keskustelulle. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73, 78.) Opinnäytetyössämme todellisen elämän, tutkittavan näkökulman ja äänen huomioiminen toteutettiin haastattelulla, joka on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmistä. Haastattelujen edetessä opinnäytetyön tekijät osasivat

tarkentaa kysymyksiään vertailunäkökulmasta jo saatujen vastausten perusteella. Opinnäytetyömme kokonaisvaltaisuuden takasi haastateltavien erilaiset lähtökohdat. Haastateltavana olivat neljän nuoren huoltajat ydin- ja uusperheestä, yksinhuoltaja sekä oheishuoltajat.

Opinnäytetyössämme käytimme teemahaastattelua, koska tarkoituksenamme oli saada kokemuksellista, yksityiskohtaista ja täsmennettyä tietoa vertaistuen merkityksestä. Teemahaastattelun kysymykset ja teemat suunnittelimme yhdessä työelämän edustajan kanssa (liite 1). Teemoja olivat vanhemmuuden tukeminen, vertaistuen merkitys, kokemusten jakaminen ja kehittäminen. Valittuihin teemoihin päädyimme saavuttaaksemme opinnäytetyömme tavoitteet. Teemahaastattelun rungossa käytimme apuna Tuula Kinnusen (2006, 154) käyttämää teemahaastattelurunkoa Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana työssä.

2.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

- Millaisena vanhemmat kokivat tapaamiset niin vanhempien ryhmän vetäjien kuin vertaistukiryhmän muiden vanhempien kanssa?
- Mikä oli vanhempien kokemus heidän saamastaan tuesta ja kuulluksi tulemisesta työskentelyn aikana?

Tutkimuskysymyksiin vastaamalla opinnäytetyömme tarkoituksena on tarkastella Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän toimivuutta ja vertaistuen merkitystä huostaanotettujen päihdenuorten vanhemmille nuoren hoidon aikana.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Haastattelut toteutimme puolistrukturoituina eli teemahaastatteluina. Kyseessä olevaa menetelmää käyttämällä toivoimme pääsevämme syvemmälle haastateltavan kokemusmaailmaan. Toisen haastattelijan tuttuuden oletimme toimivan edistävänä tekijänä. Molempien opinnäytetyön tekijöiden tuntemus

Mäkirinteen nuorisokodin toimintatavoista ja hoitofilosofiasta auttoi haastatteluiden tekemisessä ja niissä motivoimisessa. Mäkelän (1990) mukaan tutkijan hyvä tuntuma tutkittavaan kenttään jo ennen aineiston keräämistä vähentää kielteisiä yllätyksiä (Kinnunen 2006, 52).

Teemahaastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta, vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelussa on valmistellut aihepiirit eli teemat, jotka ovat kaikille haastateltaville samoja ja niitä käsitellään joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Teemahaastattelussa pyritään huomioimaan ihmisten tulkinnat ja heidän merkityksenantonsa. Ihmisten vapaalle puheelle annetaan tilaa, vaikka ennalta päätetyt teemat pyritään keskustelemaan kaikkien tutkittavien kanssa. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto i.a.) Haastattelun etu on joustavuus. Väärinkäsitysten välttämiseksi ja sanamuotojen tai ilmausten selventämiseksi haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Kvalitatiivisessa kenttätutkimuksessa, jossa aineistoa kerätään usein rinnakkaismenetelmin eli haastatellen ja havainnoiden, analyysia ei tehdä yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa. Aineistoa kerätään ja analysoidaan samanaikaisesti. Aineiston keräämisen jälkeen analyysiin on ryhdyttävä aiheen vielä inspiroidessa tutkijaa. Tarvittaessa aineiston täydentäminen ja selventäminen on helppoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 223–224.) Analyysissä hajanaisesta aineistosta pyritään saamaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Haastattelut nauhoitimme haastateltavien luvalla. Ennen haastattelua lähetetyssä kirjeessä ja haastattelun aluksi mainitsimme haastattelujen luottamuksellisuudesta sekä haastateltavien tunnistamattomuuden. Heti haastattelujen jälkeen litteroimme nauhat sanasta sanaan tekstiksi. Tämä antoi mahdollisuuden perehtyä haastatteluihin perusteellisesti lukemalla ne ja ottamalla esiin tutkimuskysymysten kannalta oleelliset näkökulmat. Haastatteluista saamamme tiedon analysoimme teemojen ja sisällönanalyysin avulla. Laadullisen aineiston avulla selkiytimme ja tiivistimme kerättyä aineistoa, jonka avulla oli tarkoitus tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta.

Arvioinnin käytännössä on aina tietyt perusroolit: arvioinnin tekijä, tilaaja ja kohde. Arvioinnin tekemiseen ei ole olemassa valmista toimintamallia. Arviointiasetelma ratkaisee sen, millä tavalla arviointitehtävä ratkaistaan. Arviointiasetelman valinnassa päätetään millaisia arviointikysymyksiä ratkaistaan, kenen mielipiteet otetaan huomioon, millaista aineistoa tarvitaan, millaisia arvioinnin käsitteitä käytetään ja mikä on arvioijan rooli. (Virtanen 2007, 25, 113.) Opinnäytetyössämme me tekijät toimimme arvioijina, Kalliolan kannatusyhdistys ry oli työn tilaaja ja arvioitavana oli Mäkirinteen nuorisokodissa toteutettava perhetyö eli vanhemmille tarkoitettu vertaistukiryhmä.

Arvioinnin, tässä tapauksessa vanhempien vertaistukiryhmän, merkityksen kartoituksen lähtökohtana oli tuottaa havaintoja, johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia arvioitavasta kohteesta. Käytännössä arvioinnin tekijä luo kriteeristön, jonka avulla hän voi määrittellä, onko arvioitu toiminta hyvää vai huonoa. Arviointikriteerit ovat arvioinnin tekijälle käytännön viitekehys, jonka mukaan tehdään päätelmiä toiminnan onnistumisesta tai epäonnistumisesta. (Virtanen 2007, 25, 36–37.) Arviointien on aina perustuttava tarpeeseen. Lisäksi arviointien keskeisenä laatukriteerinä on aineistolähtöisyys. Arviointi ei perustu arvioijan mielipiteisiin tai oletuksiin, vaan johtopäätökset ja kehittämissuosituksot kytkeytyvät aineistosta nouseviin havaintoihin. Kyse on empiiristen havaintojen tuottamisesta ja niiden tulkitsemisesta. (Virtanen 2007, 75, 100.)

Vanhempien vertaistuki ryhmän arvioiminen ja sen merkityksen kartoittaminen oli tarpeellista ja ajankohtaista niin työelämälähtöisyyden vuoksi kuin toiminnan kehittämisenkin kannalta. Mäkirinteen nuorisokodin vanhemmille tarkoitettua vertaistukiryhmää ei ollut aikaisemmin arvioitu. Haasteen opinnäytetyön haastatteluille toi yhden suunnitellun vanhemman kieltäytyminen haastatteluun osallistumisesta sekä toisen haastateltavan terveydelliset syyt, siirtäen jo sovittua haastattelu ajankohtaa.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Mäkirinteen nuorisokoti on ainutlaatuinen erityisen huolenpidon lastensuojelulaitos. Mäkirinteen nuorisokoti tarjoaa sijaishuoltoa Helsingin sosiaali- ja terveystoimen sijoittamille 14–17-vuotiaille nuorille. Mäkirinteen nuorisokodissa työskentelee kaksitoista työntekijää: nuorisokodin esimies, hoitotyön vastaava ja kymmenen ohjaajaa. Ohjaajien virkoja vähennettiin taloudellisista syistä asiakaspaikkojen laskiessa seitsemään uuden lastensuojelulain (1.1.2008) myötä. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012 & Hoitotyön vastaava 2012.)

Huolestuttavia tietoja positiivisen kehityksen taitumisesta alettiin raportoida 1990-luvun puolivälissä, jolloin lastensuojelun, erityisopetuksen ja lastenpsykiatrian kuormitus kasvoi useana peräkkäisenä vuotena. 1990-luvun puolivälistä alkaen jatkuvasti kasvaneelle vähemmistölle kasautui yhä vaikeampaa pahoinvointia. Lasten pahoinvointi oli kasautunut yhä selvemmin perheittäin siirtyen sukupolvelta toiselle. Suurissa kaupungeissa alueiden väliset erot lasten ja nuorten pahoinvoinnissa kasvoivat. (Toimiva lastensuojelu 2012.)

Mäkirinteen nuorisokodin idean herättäjä oli Naulakallion koulun rehtori Elise Hiidenuhma-Kivelä, joka oli huolissaan päihteitä käyttävistä oppilaistaan. Myös Helsingin kaupungin sosiaalivirastossa oli huomattu, että Helsingissä oli 50–70 huostaanotettua nuorta, joilla oli vakava päihdeongelma. Neuvotteluja käytiin 1990-luvun lopulla Kalliolan Setlementin, sosiaaliviraston ja Naulakallion koulun kesken. Neuvotteluissa päädyttiin perustamaan laitos, jossa hoidettaisiin vaikean päihdeongelman vuoksi huostaanotettuja nuoria. Paikaksi valikoitui Hausjärvellä, noin 70 kilometrin päässä Helsingistä, sijaitseva jo toimintansa lopettanut kyläkoulu. Henkilökunnan rekrytointi ajoittui syksyyn 2002 ja valituksi tuli kaksitoista ohjaajaa sekä hoitotyönvastaava että laitoksen johtaja. Mäkirinteen nuorisokodin henkilökunnan koulutus alkoi 1.11.2002 ja ensimmäinen nuori tuli 2.12.2002, jolloin lastensuojelulaitoksessa oli kahdeksan asiakaspaikkaa. (Nuorten Kiskon® - Mäkirinteen nuorisokodin laatukäsikirja 2010.)

Mäkirinteen nuorisokodin toiminnan alkaessa hoitomallina käytettiin Kiskon yhteisohoidosta lastensuojelutyöhön sovellettua Nuorten Kisko yhteisöhoitomallia, joka rekisteröitiin vuonna 2004. Hoidon tavoitteena oli turvata nuoren päihtetömyys, opetella päihtetöntä elämäntapaa ja motivoitua elämänikäiseen kasvuun. Hoitoajattelu perustui *Kiskon yhteisöhoito kuntoutusohjelmaan, jota oli muokattu huostaanotetuille, varhaisessa vuorovaikutuksessa vaurioituneiden nuorten hoitoon soveltuvaksi*. Nämä kaksi erilaista mallia täydensivät toisiaan ja tähtäsivät samansuuntaiseen tavoitteeseen nuorten hoidossa. Nuorten Kiskon® yhteisöhoito oli lääkkeetöntä huumehoitoa, jonka hoito-ohjelmassa ei käytetty keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä, vaan hoidettiin ensisijaisesti pohjautuen intensiivisen hoidon rakenteeseen. Mikäli nuorella oli mielialälääkitys tai se nähtiin välttämättömäksi hoidon aikana, se ei ollut este hoitoon tulemiselle eikä hoidon jatkumiselle. Nuorten Kiskon® hoito-ohjelmaan kuului kolme hoitovaihetta, joiden kokonaiskesto oli puolitoista – kaksi vuotta. (Nuorten Kiskon® - Mäkirinteen nuorisokodin laatukäsikirja 2010.)

3.1 Kalliolan Setlementti – järjestön toiminta-ajatus

Kalliola on setlementtiarvoihin sitoutunut, voittoa tavoittelematon avoin sosiaalinen järjestö. Suomalaisen setlementtiliikkeen toiminta-ajatuksena on toimia poliittisesti sitoutumattomana, ekumeenisen kristillisen perustansa tunnustavana kansalaisliikkeenä, joka tukee ihmisenä ja lähimmäisenä kasvamista sekä elämän eheytymistä. Toiminnalla pyritään auttamaan ja tukemaan ihmisiä asiantuntijapalveluin ja kansalaistoiminnan avulla elämänkaaren eri vaiheissa. (Kalliolan Setlementti i.a.a.)

Setlementtiliikkeen eri toimintamuotoja yhdistävät perustehtävät ovat yksilön elämänhallinnan edistäminen, elämänkestävän oppimisen mahdollistaminen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja lähimmäisyyden edistäminen sekä yhteisöllisyyden toteutumista ja yhteiskunnallista vaikuttamista edistävien toimintamuotojen kehittäminen. Nämä perustehtävät ohjaavat myös Mäkirinteen nuorisokodin toimintaa. Kalliolan setlementin ohjaavina arvoina ovat yksilön oikeuksien kunnioittaminen, erilaisuuden hyväksyminen, luottamus ihmisen ja yhteisönsä kykyyn ratkaista itsenäisesti omia ongelmiaan, tasa-arvoisuus ja sitoutu-

minen erityisesti heikommassa asemassa olevan ihmisen elämän parantamiseksi. (Kalliolan Settlementti i.a.b.)

Kalliolan Settlementin lastensuojelupalvelut tuottaa Kalliolan Kannatusyhdistys Ry. Kalliolan Kannatusyhdistys Ry ylläpitää kymmentä yksityistä lastensuojelulaitosta, johon muun muassa Mäkirinteen nuorisokoti kuuluu. Kalliolan settlementin lastensuojelulaitoksissa painotetaan Kalliolan arvoja ja henkilökunnan luottamusta nuoren voimavaroihin omien asioidensa asiantuntijana. (Kalliolan Settlementti i.a.a.)

Mäkirinteen nuorisokodin palvelut tuotetaan ostopalvelusopimuksella Helsingin kaupungille. Nuori tulee Mäkirinteen nuorisokotiin Helsingin kaupungin sijoittamana. Sosiaaliviraston asiakasohjausryhmä käsittelee nuoren sosiaalityöntekijän aloitteesta hänelle sopivaa hoitopaikkaa. Päihteiden käyttöön liittyvien asioiden noustessa nuoren pulmista päälimmäiseksi saattaa sijoituspaikaksi valikoitua Mäkirinteen nuorisokoti. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.) Sijoituspaikan on kyettävä vastaamaan nuoren tarpeisiin (Kaskela & Väливаara 2010, 9). Nuoren sijoittamiseen voi olla myös muita syitä, jotka vaarantavat hänen kasvuaan ja kehitystään. Mäkirinteen nuorisokodin hoito-ohjelman tavoitteena on turvata nuoren päihteettömyys, opetella päihteetöntä elämäntapaa ja motivoitua elämänikäiseen kasvuun. Mäkirinteen nuorisokotiin sijoitetut nuoret voivat käydä peruskoulua tai korottaa peruskoulun numeroita jatko-opintoja varten kotiopetusluvalla. Ammatilliset opinnot keskeytetään hoidon ajaksi niin, että nuoren opiskeluoikeus säilyy. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.)

Ostajan eli Helsingin kaupungin vaatiessa Mäkirinteen nuorisokodilta profiilin muutosta, päädyttiin toteuttamaan Nuorten Kiskon® yhteisöhoidon sijaan Nuorten yhteisöhoitoa. Uusi lastensuojelulaki oli yksi muutoksen keskeisimpiä vaikuttavia tekijöitä. Nuorten yhteisöhoidossa nuoren keskimääräinen hoitoaika oli yksi vuosi. Nuorten yhteisöhoidossa on edelleen samankaltaisia piirteitä kuin Nuorten Kiskon® yhteisöhoidossa, muun muassa hierarkia ja hoidolliset ryhmät. Kiskon Yhteisöhoidon® hierarkia on kehitetty amerikkalaisen Daytop -yhteisöhoitomallin pohjalta, jonka perusaatteita ovat päihteettömyys, väkivallattomuus,

avoimuus ja rehellisyys. Mäkirinteen nuorisokodissa toteutettavassa Nuorten yhteisöhoidossa on hierarkialla tärkeä hoidollinen merkitys. Se muun muassa tukee nuoren hoitoon kiinnittymistä antaen hänelle onnistumisen ja osaamisen kokemuksia. Hierarkkisten tehtävien tarkoituksena on harjoittaa nuoren ajanhallintaa, stressinsietokykyä, kodinhoidollisia, keittiön taitoja sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Kaikille nuorille annetaan mahdollisuus oppia uutta ja käyttää oppimiaan taitoja. (Yhteisöhoidon koulutuksen luento, 2011) Hierarkian on tarkoitus toimia nuorelle ponnahduslautana yhteiskuntaan sopeutumiseksi esimerkiksi itsenäistymiseen liittyvien taitojen opetteluun osalta. Mäkirinteen nuorisokodissa nuorten ajankäyttö on jäsennehty kiinteään päivä- ja viikko-ohjelman muodossa. Viikko-ohjelma muodostuu koulusta, hierarkiasta, hoidollisista ryhmistä ja vapaa-ajasta. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012 & Hoitotyön vastaava 2012.)

3.2 Mäkirinteen nuorisokodin toiminta-ajatus

Nuoren hoidossa pyritään yhdessä nuoren kanssa ymmärtämään ja käsittelemään menneisyyttä, luomaan ratkaisuja nykyhetkessä ja uskomaan muutoksen mahdollisuuksiin tulevaisuudessa eli opetella elämänhallintaa. Tavoitteena on nuoren persoonallisuuden koostuminen, joka ilmenee nuoren lisääntyneenä kykynä tunnistaa ja käsitellä tunteitaan, kontrolloida vihamielistä käytöstään sekä tuhoavia tunteita. Mäkirinteen nuorisokodin asiakkaita sijoituksen aikana ovat nuori, hänen perheensä sekä sijoituksesta vastaava sosiaalityöntekijä. Hoidon aikana nuoren omaohjaaja pitää yhteyttä huoltajiin, millä mahdollistetaan molempuolinen tiedon kulku nuoren asioissa. Vanhempia, huoltajia ja lähiverkostoa tuetaan lastensa kanssa yhteiseen tekemiseen järjestämällä heille yhteisiä toimintapäiviä. Yhteisiä toimintapäiviä on toteutettu pihatalkoiden, grillauksen ja saunomisen merkeissä. Nuoren lähiverkosto on kutsuttu Mäkirinteen nuorisokotiin itsenäisyyspäivän juhlaan ja joululounaalle. Heille on myös järjestetty yhteisiä retkiä muun muassa huvipuistoon. Toiminnan tarkoituksena on pyrkiä estämään vanhempien, huoltajien, lähiverkoston ja lasten vieraantuminen toisistaan sijoituksen aikana. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.)

Mäkrinteen nuorisokoti antaa hoitoa ja psykososiaalista kuntoutusta nuorille, joilla on vakava päihdeongelma. Psykososiaalinen kuntoutus on aktiivista arjessa tapahtuvaa tukemista yhdessä harjoitellen. (Tunnevoima i.a). Mäkrinteen nuorisokodissa kuntoutus tapahtuu sekä keskustellen hoidollisissa ryhmissä että käytännössä harjoitellen hierarkian muodossa. Tavoitteena on nuoren kokonaisvaltainen huomioiminen ja vastaaminen yksilöllisesti hänen tarpeisiinsa. Hoidossa pyritään vahvistamaan nuoren itsetuntemusta, hänen uskoa omiin voimiinsa sekä avun vastaanottamista toisilta ihmisiltä ja yhteisöltä. Hoidon tavoitteena on uudenlaisen päihteettömän elämäntavan omaksuminen ja oman elämän käsikirjoituksen muuttaminen entisestä elämäntavasta toisenlaisen tulevaisuuden mahdollistamiseksi. Mäkrinteen nuorisokodin perustehtävä on pitää nuorista huolta, hoitaa ja kasvattaa heitä. Opettaa nuoria oman elämän hallintaan ja ohjata heitä itsenäiseen elämään. Mäkrinteen nuorisokodissa nuori saa turvallisia ja luotettavia vuorovaikutussuhteita, joissa nuoren identiteetin vahvistuminen ja psyykkinen eheytyminen mahdollistuu. (Mäkrinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.)

Lastensuojelussa varhaisen vuorovaikutuksen häiriöiden korjaamiseen ja hoitoon on kehitetty viime vuosina Dockar-Drysdalen ajatusten pohjalta uudenlaista ymmärrystä ja hoitomuotoja vaikeahoitoisten nuorten hoitoon. Varhaisen vuorovaikutuksen häiriötä kuvataan käsitteellä emotionaalinen deprivatio, mikä merkitsee psyykkisen huolenpidon epäonnistumista tai puutetta siinä. Tämä tarkoittaa nuorelle välttämättömän hoivan ja huolenpidon sekä hänen tarpeita huomioivan emotionaalisen tuen puutetta tai sen riistämistä. Myöhemmin epäsosiaalinen taipumus on yhteydessä deprivatioon. Varhaisessa vuorovaikutuksessa häiriintyneiden nuorten persoonallisuus on jäsentymätön. Käyttäytymisen tasolla tämä voi näkyä muun muassa paniikkireaktioina, jolloin nuori mahdollisesti käyttäytyy arvaamattomasti tai aggressiivisesti. Nuoren on vaikea kestää ryhmätilanteita, koska hänellä on vaikeus erottaa tunnetasolla omaa sisäistä ja ulkoista maailmaansa. Tällaisten nuorten hoidossa tärkeää on kontaktin luominen, kokemuksellisuus ja usko muutoksen mahdollisuuteen.

Kehityopsykologisesta näkökulmasta nuoren kehitystä pyritään ymmärtämään varhaisesta lapsuudesta lähtien nykyhetkeen. Huomioidaan, että psyykkinen

kehitys samoin kuin kehityksen häiriintyminen tapahtuu aina vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa. Nuoren persoonallisuuden eheytyminen tapahtuu korjaavien hoitosuhteiden avulla, jolloin hän tarvitsee aikuisilta korjaavia kokemuksia. Käytöshäiriöisen nuoren eheytyminen ei käynnisty symbolisen työskentelyn kautta, vaan hän tarvitsee konkretiaa kuten ruokaa, rajoja, lohdutusta ja yhdessäoloa. Käytöshäiriöiset nuoret eivät tunnista omia kokemuksiaan itselleen tapahtuneiksi, minkä vuoksi he tarvitsevat kokemuksilleen jakajaksi toisen ihmisen ja yhteisön. Kokemuksille on myös löydettävä symboleja, joiden avulla kokemukset sisäistyvät. Tämä tarkoittaa sitä, että puhutun kielen ja käsitteiden avulla sanoitetaan kokemukset ja ajatukset toisille. Nuoren eheytyminen on nuoren, aikuisen ja koko yhteisön yhteinen ponnistus, jossa suunta on sanoista tekoihin.

3.3 Mäkirinteen nuorisokodin hoidon vaikuttavuuden arviointi

Mäkirinteen nuorisokoti järjestää kerran vuodessa seurantapäivän hoidon läpi käyneille nuorille, joita tällä hetkellä on 72 kappaletta. Seurantapäivä järjestetään Mäkirinteen nuorisokodissa. Seurantapäivässä vaihdetaan kuulumisia. Kirjallisen kyselyn avulla nuoret käyvät hoitotyön vastaavan kanssa läpi tämän hetkistä elämäntilannettaan ja mitä kokivat hoidosta saaneensa. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.)

Laadun arvioinnilla tarkoitetaan asetettujen tavoitteiden toteutumisen seuranta. Arvioinnin tarkoituksena ovat toiminnan kehittäminen ja hoidon vaikuttavuuden arviointi. Arvioinnin kohteena on prosessien toteutuminen, prosessien vaikuttavuus, prosessien tuloksellisuus ja taloudellisuus. Onnistumisen edellytyksenä ovat selkeät, kaikkien tiedossa olevat tavoitteet, joiden saavuttamista on mahdollista arvioida. Toiminnan kehittäminen arvioinnin ja saadun palautteen kautta antaa mahdollisuuden laadukkaaseen toimintaan sijaishuollon palveluntuottajana.

Mäkirinteen nuorisokodin hoidon vaikuttavuutta arvioidaan Helsingin Sosiaaliviraston tekemän HOSVAN eli hoidon suunnittelun ja vaikuttavuuden arvion mukaan. Helsingin kaupunki edellyttää Mäkirinteen nuorisokodin tähän osallistu-

maan. HOSVAn välineiksi ja menetelmiksi on valittu kolme kansainvälistä menetelmää: EuroADAD eli European Adolescent Assessment Dialogue, Achenbachin skaalat (YSR, CBCL, TRF) ja GAS eli Global Assessment Scale (psykososiaalisen toimintakyvyn arvio). Mäkirinteen nuorisokodin ohjaajat, jotka tekevät HOSVAn kolmen menetelmän arviointia, ovat käyneet EuroADAD koulutuksen. Nuorten arviointi tehdään kuusi kuukautta Mäkirinteen nuorisokodin kuntouttavan päihdehoidon jälkeen. Nuorten osallistumisprosentti on ollut heikko.

4 TYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Kirjallisuuskatsauksen pohjalta voidaan todeta, että vertaistuella ja sen eri menetelmillä on monia hyötyjä ja vain vähän haittapuolia. Yleisimmin esiintyneet hyödyt vertaistuesta olivat sen tarjoama sosiaalinen, emotionaalinen ja tiedollinen tuki. Lasten vanhemmat kokivat samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa käydyn vuorovaikutuksen hyödylliseksi ja kokivat tulleeensa ymmärretyksi paremmin. Toisten auttaminen mainittiin tärkeäksi tekijäksi. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta voidaan todeta, että aihetta on tutkittu vähän. Tämä tulee huomioida kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta arvioitaessa.

4.1 Vanhemmuus

Vanhemmuudesta ja lasten hyvinvoinnista käydään paljon keskustelua. Keskustelujen keskiössä ovat vanhemmuuden puuttuminen tai puutteellisuus nyky-yhteiskunnassamme. Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsistaan. Julkisten kasvatuspalvelujen ja koulun osuus lapsen kasvattajana on myös huomattava. Julkisuudessa on usein esillä vanhemmuuden katoaminen, vanhempien uusavuttomuus, väsyminen, kiire ja rajojen asettamisen vaikeus. Samanaikaisesti ollaan huolissaan perheen, lasten ja nuorten monimuotoisista ongelmista, jotka ilmenevät muun muassa nuorten pahana olona ja turvattomuutena. (Seppänen 2009, 7-8.)

Vanhemmuus on elinikäinen. Jokainen vanhempi saa eväitä siihen omilta vanhemmiltaan, kasvuympäristöstään ja lapsuudestaan (Eriksson & Heikkinen 2008, 15). Vanhempi kantaa mukanaan omia kokemuksiaan vanhemmuuden kohteena olemisesta (Schmitt 2003, 307). Vanhemmuus on haastavaa, mutta rikastuttaen elämää monin eri tavoin. Vanhemmuus voidaan nähdä elämän yhtenä suurimmista tehtävistä ja siksi niin arvokkaana. Vanhemmilla on paljon vastuuta kannettavanaan. Jokainen vanhempi on riittävä omana itsenään, ollen lapselleen ainoa ja oikea vanhempi. Vanhemmuuteen liittyy paljon iloa, surua, murhetta ja onnea niiden kuuluessa jokapäiväiseen elämään. Arjessa jaksamista auttavat yhteiset ilonaiheet, jaksamista sen sijaan kuormittavat riidanai-

heet. Erimielisyyksiä tulee väistämättä, ja siksi sovinnon hetket voidaan nähdä arvokkaina ja arkea kannattelevina. (Seppänen 2009, 9-10.)

Vanhemmuuden käsite voidaan määritellä kolmesta eri näkökulmasta, joita ovat biologinen, sosiaalinen ja psykologinen. Biologisen näkemyksen mukaan vanhempi on synnyttänyt tai siittänyt lapsen. Sosiaalisen näkemyksen mukaan vanhemmalla on oikeudellinen suhde omaan lapseensa eli vanhemmuus on laillistettu ja lapsi elää hänen kanssaan. Psykologisen näkemyksen mukaan vanhemmuus alkaa siitä hetkestä, kun lapsi alkaa pitää jotakin ihmistä äitinään, isänään tai kutsua tätä vanhemmakseen. Psykologisessa näkemyksessä suurin merkitys on vanhemman ja lapsen välisessä kiintymyksessä sekä lapsen samaistumisessa vanhempansa. (Hynninen, Leppänen & Saarni 2004, 13–14.)

Vanhempien ja lasten vuorovaikutuksessa syntyvät puitteet, joissa psyykkiset ominaisuudet muovautuvat. Lasten vanhempien tai muiden lasten elämässä olevien aikuisten tulisi tarjota lapselle johdonmukainen, pitkä ja pysyvä vuorovaikutussuhde, jotta lasten tasapainoinen psyykinen kehitys mahdollistuisi. Nuoren murrosiässä tunteiden kuohuessa voi vanhempien ja lasten välinen suhde koetuksella. Perusluottamus on tällöin korvaamaton voimavara. Vanhemmat joutuvat lastensa kanssa jatkuvasti uusiin tilanteisiin, vanhemmuuden ollessa jatkuvaa uuden oppimista. Vanhemmuuden yhtenä vaatimuksena on, että vanhempi kykenee luopumaan riittävästi omista itsekkäistä tarpeistaan lasten hyvinvoinnin hyväksi. (Hynninen, Leppänen & Saarni 2004, 22–23.)

4.2 Vertaistuki

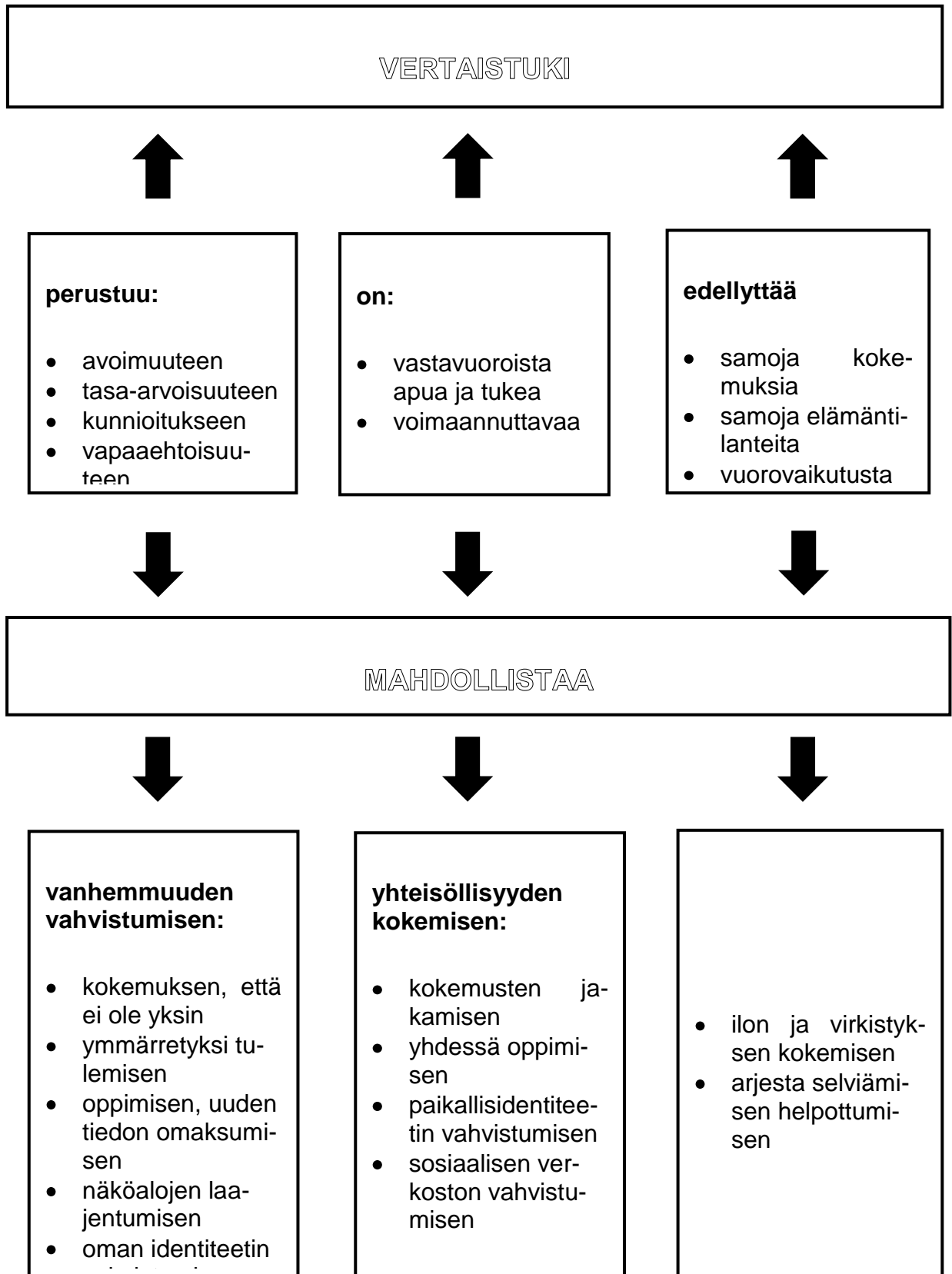
1800-luvun Englannissa alkoi vertaistukitoiminnan kehittäminen oma-apuun tutustuneiden kirjoittajien pohtiessa vertaistuen käsitettä. He paheksuivat ajatusta auttajan paremmuudesta ja halusivat hoitosuhteen perustuvan auttajan ja autettavan tasavertaisuuteen. (Hulmi 2004, 21–23.) Suomessa vertaistuki vakiintui toimintamuodoksi sosiaali- ja terveysalalla 1990-luvun puolivälissä (Hyväri 2005, 214). Vertaistukiryhmiä perustettiin perinteisten sosiaalisten verkostojen muuttumisen vuoksi. Perheiden pienentyessä ja ihmisten muuttaessa työn perässä enemmän kuin ennen ei tukiverkosto ollut enää itsestään selvää. Naa-

pureihin tai työkavereihin ei muodostunut yhtä läheisiä välejä kuin aikaisemmin. Suhde auktoriteetteihin on muuttunut ja ammattilaisen tukea enemmän turvaututaan nykyisin tee-se-itse-periaatteeseen. (Hulmi 2004, 23.)

Vertaistuella ja vapaaehtoistoiminnalla sanotaan olevan yhteiskunnallista merkitystä, etenkin vaikeissa elämänvaiheissa. Vertaistuen eri muodot voivat olla väyliä sekä virallisen auttamisen että läheisten tuen suuntaan. Vertaistoiminta ei ole terapiaa, mutta sillä on vahva ennaltaehkäisevä merkitys. Vertaistoiminta voi olla osa sosiaali- ja terveystalvueluita, eivätkä vertaistuki ja ammattiapu ole toistensa kilpailijoita. Vertaistoiminnalla on myös itsenäinen kansalaisaktiivisuutta ilmentävä ja yhteiskuntaa uudistava merkitys. (Laimio & Karnell 2005, 11.)

Vertaistuki on lähes mihin aiheeseen tahansa soveltuva muoto. Vertaistukea voidaan käyttää tukena erilaisista ongelmista kärsiville. Olssonin (2009) artikkelissa puhutaan vertaistuen merkityksestä hoito- ja terveystalvella työskenteleville. (Stjerna & Westerholm 2009, 4-5.) Vertaistukea on tutkittu monille erilaisille ryhmille tarkoitettuna ja monilla eri tieteenaloilla. Hoito- ja tieteenalat, psykologia, lääketiede sekä sosiologia ovat yleisimmin aihetta tutkineet alat. Eniten vertaistukea on tutkittu pitkäaikaissairauksia sairastavien, päihteiden käyttäjien, mielenterveysongelmaisten sekä imetyksen näkökulmista. (Battersby & Sabin 2002, 29–30.)

Vertaistukitoiminta on vapaaehtoista ja siihen osallistuvat ovat yleensä sekä tukijoina että tuettavina. Tutkimuksissa vanhempien osallistuminen vertaisryhmiin on ollut vapaaehtoista, mikä on, mahdollisesti karsinut motivoitumattomat vanhemmat pois ryhmistä. Vertaistuen tavoitteena on löytää arkipäivää helpottavia tekijöitä. (Lepolahti & Lönnqvist 2005, 4.) Vertaistuella on suuri merkitys ihmisen jaksamiselle ja elämähallinnalle eikä ammattiapu voi sitä korvata. Vertaistukitoiminnassa ihminen ei ole hoidon kohteena vaan keskeisenä toimijana omien kokemustensa kautta. Se auttaa selviämään vaikeasta elämäntilanteesta tai psyykkisestä traumasta ja sitä voi käyttää kuntoutuksen tukena. (Pöytäri 2000.) Vertaistukitoiminta ei ole terapiaa vaan aputoimintaa, johon kuuluu terapeuttisia piirteitä (Lepolahti & Lönnqvist 2005, 4).

KUVIO 1. Vertaistuki vanhemmuuden vahvistajana (Järvinen & Taajamo 2006, 14).

Vertaistukitoiminta on samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten toimintaa, jossa he jakavat keskenään tuntemuksiaan, tietoa, emootioita ja kokemuksia, saaden näin tukea toisiltaan (Kinnunen 2006, 32). Vertaistuki nähdään yhtenä sosiaalisen tuen elementtinä tunnetuen, tietotuen ja käytännön avun rinnalla. Vertaistuki voi olla avainasemassa muun sosiaalisen tuen saamiselle. Vertaistuessa on kyse itse arvioinnin ja itsearvostuksen kannalta tarpeellisista tiedoista. Vertaistuen avulla vanhempi voi rinnastaa omia kokemuksiaan toisten vanhempien kokemuksiin ja saada vertailutietoa. Esimerkiksi erilaisista lapsiperheen ongelmatilanteista keskusteleminen muiden vanhempien kanssa auttaa vanhempia tuntemaan itsensä hyväksi vanhemmiksi ongelmista huolimatta ja vahvistamaan vanhempien itsearvostusta. (Viljamaa 2003, 25, 47.) Vanhemmat kuvasivat tärkeäksi tapaamisia samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa. Tapaamiset edistivät vanhempien mielestä uusien ystävyysuhteiden ja sosiaalisen verkoston muotoutumista. Tämän verkoston avulla vanhemmat kokivat saaneensa hyvää tietoa ja kaipaamaansa tukea. (Pelkonen & Lötman-Kilpeläinen 2000, 22–24.)

Vertaisryhmiin osallistutaan usein liian myöhään, jolloin ongelmat ovat jo ehtineet kasautua liian suuriksi. Tällöin vertaistuki ei enää ole ennaltaehkäisevää toimintaa. (Stjerna & Westerholm, 2009, 27.) Monissa perheissä kynnyks vastaanottaa ulkopuolista apua on korkea. Uupumiseen ja pahoinvointiin liittyy usein voimakasta sosiaalista häpeää ja asenne auttajaa kohtaan voi olla jopa torjuva. (Keski-Uusimaa 4.10.2012, 4.) Muilta vanhemmilta saatu tuki tuntui tärkeidessään ylivoimaiselta, vaikka asiantuntijoidenkin tieto koettiin hyödylliseksi. Asiantuntijatietoa ja kokemustietoa voidaan pitää rinnakkaisina eikä toisiaan poissulkevinä tiedonmuotoina. Molemmilla on oma merkityksensä. Toisilta vanhemmilta saatu tieto avasi vanhemmille uusia näkökulmia, jäsensi heidän elämäntilannettaan ja helpotti käytännön tilanteiden ratkaisemista. Tiedon vastaanottaminen koettiin helpommaksi vertaisryhmän jäseneltä kuin asiantuntijoilta. Vertaistuessa keskeistä on kokemus, ettei ole yksin, vaan saada toivoa ja uskoa vertaisuudesta muilta vertaisryhmän jäseniltä. (Vanhanen-Silvendoin 1996, 234; Viljamaa 2003, 50; Järvinen & Taajamo 2006, 5-12.)

4.3 Vertaisryhmät

Vertaisryhmällä tarkoitetaan tukiryhmää, jonka muodostavat saman ongelman tai samanlaisen elämäntilanteen jakavat ihmiset. Vertaisryhmän jäsenillä on halu jakaa kokemuksiaan toisten samassa elämäntilanteessa olevien kanssa ja oppia yhdessä. (Nylund 1996, 194; Nylund 1997, 5-6; Järvinen & Taajamo 2006, 12.) Vertaisryhmissä osanottajat ovat toinen toisilleen esimerkkejä muutoksen mahdollisuudesta ja selviytymisestä. Tätä voidaan kutsua samaistumiseksi vertaiseen. Vertaisryhmässä on mahdollisuus muutokseen. Passiivisesta tuen ja avun saajasta aktiiviseksi osallistujaksi. (Laimio & Karnell 2005, 19.) Jokainen ryhmäläinen on asiantuntija omien kokemustensa ja elämänsä osalta. Vertaisryhmässä keskustellaan ja toimitaan tasavertaisina yhdessä. Vertaisryhmät perustuvat itseohjautuvuuteen, demokratiaan, jakamiseen ja vastuunottoon. Toiminta pohjautuu vapaaehtoisuuteen, avoimuuteen, tasa-arvoisuuteen ja toisten ryhmäläisten kunnioitukseen. Tavoitteena on vanhemmuuden voimavarojen vahvistaminen vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen avulla sekä vanhempien kokemus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. (Järvinen & Taajamo 2006, 5-12.)

Vertaisryhmätoiminta saa usein alkunsa tilanteista, joissa ammattilaisten tarjoama tuki ei riitä kattamaan ihmisen tuen tarvetta. Kaikissa elämäntilanteissa tukea ammattilaisten taholta ei ole edes tarjolla. Tällöin kontaktit vastaavassa elämäntilanteessa olevien kanssa tuovat helpotusta elämään. Ihmiset kokoontuvat vertaisryhmiin antaakseen ja saadakseen tukea. Vastavuoroisuus kuvaa vertaisryhmä toiminnan luonnetta hyvin. Toiminta rakentuu vertaisten yhdessäoloon ja kokemusten vaihtoon. Samankaltaiset elämäntilanteet tuovat ryhmän jäsenten välille sellaista ymmärrystä, mitä ammattiauttajalla ei välttämättä ole annettavanaan. Vertaisryhmistä käytettävä käsitteistö on kirjavaa, ja niitä kutsutaan myös keskinäisen tuen ryhmiksi tai oma-apuryhmiksi. (Malin 2000, 17–18.)

Toimivimmillaan vertaisryhmässä ihmiset voivat käsitellä elämänsä liittyviä asioita niin, että keskustelun jälkeen heidän ymmärryksensä itsestään, toisistaan ja käsiteltävästä asiasta ovat lisääntyneet. Tällöin keskustelusta syntyy dialogi,

jossa kuunteleminen korostuu ja jokainen voi kokea osallistuvansa yhteisten asioiden käsittelyyn tasavertaisina. Kaikki tulevat kuulluksi, ymmärretyksi ja jokainen saa vastauksia kysymyksiinsä. Tullessaan itse kuulluksi, voi alkaa kuunnella toisia ja kiinnostua toisten mielipiteistä ja kokemuksista. Aidossa dialogissa tuloksena on uuden oppiminen ja muutoksen mahdollisuus. Aina tavoitteena ei ole synnyttää dialogia, vaan aikaansaada kokemus, miltä tuntuu tulla kuulluksi. Kokemus kuulluksi tulemisesta voi osaltaan rohkaista ryhmäläisiä ottamaan vaikeat asiat puheeksi. Kuuntelemisen avulla on mahdollista saada moniäänisyyttä eli useita näkökulmia esille samasta aiheesta. (Järvinen & Taa-jamo 2006, 50–67.) Yhteisöllisyyden kokemus ryhmässä: ”Tarvitsemme toisiamme” mahdollistuu dialogin myötä. Tavoitteena on vaalia vuoropuhelua, jonka päämääränä on lisääntyvä ymmärrys sekä itsestä, toisista ryhmäläisistä että sijoitetusta nuoresta ja yhteisestä kasvatustehtävästä. (Kaskela & Väliavaara 2010, 20.)

4.4 Osallisuus

Sanalla osallisuus on monta eri merkitystä ja se on monella tasolla liikkuva käsite. Osallisuutta voidaan tarkastella osallistumisen, vaikuttamisen, valtautumisen, kansalaisuutta ja demokratiaa sekä osattomuutta käsittelevien kysymysten kautta. Osallisuudella tavallisimmin tarkoitetaan niin osallistumisen mahdollisuutta kuin kuulumista yhteiskuntaan tai yhteisöön ja mahdollisuuteen vaikuttaa yhteisiin asioihin. Osallisuus voidaan määritellä kokemukselliseksi ja ihmisen omaksi tunteeksi kyvystään vaikuttaa ja osallistua. (Niiles 2011, 16.) Täysivaltainen kansalaisuus ja osallisuus liittyvät olennaisella tavalla keskusteluihin yhteisöistä ja yhteisöjen varaan rakentuvasta kansalaisyhteiskunnasta. Yhteisöihin kuuluminen, niissä toimiminen ja niiden avulla vaikuttaminen rakentavat osallisuutta ja kansalaisuutta, ja parhaimmillaan ne edesauttavat valtautumista. Kansalaisyhteiskunta puolestaan perustuu pitkälti aktiivisiin yhteisöihin. (Juhila 2006, 123.) Tämän mukaan opinnäytetyömme tarkastelun kohteena olevassa vanhempien vertaistukiryhmässä on mahdollisuus valtautumisen kokemukseen.

Osallisuuteen liittyy vahvasti käsitteet osallistaminen ja valtautuminen tai valtaistaminen. Yksinkertaisuudessaan valtautuminen tarkoittaa, että yksilö, ryhmä

tai yhteisö tuntee pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä koskeviin asioihin ja päätöksentekoon. Valtaistaminen on prosessi, jossa kansalaisia joilla on vaikeuksia saada omaa ääntään kuuluviin, tuetaan ja puolustetaan eli niin sanotusti toimitaan heidän asianajajinaan. Sosiaalityön prosessissa se voidaan esimerkiksi ymmärtää tilaksi, jossa asiakkaita rohkaistaan selvittämään itse omia ongelmiaan ja näin lisäämään heidän omanarvontuntoaan. (Niiles 2011, 16.)

Sosiaalityön perustuessa kumppanuussuhteeseen, toisen tiedot ja erot lähtökohdakseen ottamista voidaan luonnehtia osallistavaksi. Tämä koskee sosiaalityön molempia osapuolia. Sosiaalityöntekijät pyrkivät tukemaan asiakkaidensa elämään liittyviä ratkaisuja tavalla, joka antaisi heille mahdollisuuden olla täysivaltaisia kansalaisia marginaalisuudestaan huolimatta. Samalla asiakas osallistaa sosiaalityöntekijöitä omaan tietoonsa. (Juhila 2006, 118.)

Ruth Listerin (1998) mukaan silloin kun sekä asiakkaat että sosiaalityöntekijät nähdään osallistavassa sosiaalityössä täysivaltaisina kansalaisina, ovat osapuolet samalla viivalla. Tällöin sosiaalityö on täysivaltaisen kansalaisuuden rakentamista ja sosiaalityöntekijä on asiakkaan kanssa kansalainen. Täysivaltaisen kansalaisuuden rakentamisprojekti pohjautuu tasavertaisuuteen, ei sellaisiin vastakkainasetteluihin kuten kontrolloija-kontrolloitava, auttaja-autettava tai tietäjä-tietämisen kohde. (Juhila 2006, 119.)

Osallistavan sosiaalityön tärkeä ulottuvuus Powelin (2001) mukaan on erilaisten ryhmien aseman vahvistaminen. Vahvistamista voi tapahtua monilla toisiinsa kietoutuvilla tasoilla. Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kohdatessa, käsittelyssä on usein asiakkaan elämä ja siihen liittyvät ongelmat. Yksinkertaisimmillaan osallistava sosiaalityö on osallisuuden vahvistamista suhteessa omaan elämään, sen tapahtumiin ja suuntaan liittyviin elämänpoliittisiin päätöksiin. Asiakkaan osallisuus omaan elämäänsä voidaan nähdä toteutuvan, mikäli sosiaalityön lähtökohtana on asiakkaan omista lähtökohdista esiin nostama tieto. Asiakkaan tietojen ollessa asiakkaiden ja sosiaalityöntekijöiden dialogin keskeinen elementti, on niitä mahdollisuus arvioida ja muuttaa yhdessä. (Juhila 2006, 119.)

Valtautuminen on sosiaalityön intervention eli väliintulon tapa, joka on osallistavan sosiaalityön toteutumisen keskeisin väline. Askheim (2003) on löytänyt eri määritelmistä yhteiseksi nimittäjiksi optimistisen näkemyksen siitä, että ihmisellä on resursseja ja mahdollisuuksia osallistua omaa elämäänsä vaikuttaviin päätöksiin ja toimintoihin. Valtautuminen on yksilöllinen ja rakenteellinen ulottuvuus. Yksilö ulottuvuus tarkoittaa oman elämän osallisuuden vahvistumista ja rakenne ulottuvuus oman elämänsä osallisuus mahdollisuutta heikentäviin epäkohtiin puuttumista. Tällöin valtautuminen on sekä päämäärä että väline. (Juhila 2006, 120–121.)

4.5 Voimaantuminen

Voimaantuminen (empowerment) on käsitteenä moniulotteinen sekä hankalasti määriteltävissä. Empowerment sanalle on suomenkielisiksi vastineiksi esitetty muun muassa voimaannuttamista, voimaantumista, valtuuttamista, voimistamista ja valtauttamista. Voimaantumisen käsitteessä voidaan nähdä kaksi pääulottuvuutta. Toisen ulottuvuuden mukaan se on henkilökohtainen prosessi, johon liittyy niin henkilökohtainen näkökulma kuin konatiivisia (tahto), kognitiivisia (tieto) ja affektiivisia (tunne) prosessejakin. Ryhmissä, organisaatioissa ja yhteisöissä voidaan nähdä ja konkretisoida voimaantumisen sosiaaliset ulottuvuudet, jotka nähdään käsitteen toisena pääulottuvuutena. (OKKA-säätiö i.a.)

Siitosen (1999) voimaantumisen teorian mukaan voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi eikä sitä tuota tai aiheuta mikään ulkopuolinen tekijä. Teoriaa ei voida käyttää voimaantuneen ihmisen ominaisuuksien tutkimiseen, koska se ei määrittele voimaantuneen ihmisen ominaisuuksia. Voimaantuminen ilmenee taitoina, uskomuksina, käyttäytymisenä sekä erilaisina ominaisuuksina eri ihmisillä. Voimaantuminen voidaan usein nähdä kontekstisidonnaisena. Teoria sopii hyvin tutkimukseen, jossa tarkastellaan miten voimaantuminen jäsentyy ihmisellä eli miten yksilö kokee voimaantumisen tai miten hän voimaantumisen prosessinsa itse jäsentää ja ymmärtää. (Hiltunen 2005, 27–29.)

Hiltunen (2005) on pro gradu – tutkielmassaan tutkinut äitien voimaantumista lasten huostaanoton jälkeen. Tutkimuksessaan hän on todennut äitien tarvitse-

van myönteistä ja hyväksyvää ympäristöä merkittävine ihmissuhteineen voidakseen voimaantua oman lapsensa huostaanoton jäljiltä. Tutkimuksen mukaan äidit ovat jääneet liian yksin lastensa huostaanoton jälkeen. Heille ei ole järjestetty tarpeeksi tukea tai palveluita. Huostaanotettujen lasten vanhemmille tulisi kehittää tukimuotoja, joissa he voisivat läpikäydä huostaanoton aiheuttamaa kriisiä, löytää uusia voimavaroja sekä saada tukea etävanhemmuuteen. (Hiltunen 2005, 69–71.)

Uudessa lastensuojelulaissa 2007/417 § 36 kuntaa kehoitetaan entistä enemmän vanhemman tukemiseen lapsen huostaanoton aikana. Lain mukaan vanhemmalle on laadittava asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. Eräs huostaanotettujen lasten vanhempien tukemistapa on vertaistukitoiminta. Lakiesityksessä vertaistuen lisäämistä perustellaan sen tehokkaalla tavalla vaikuttaa perhetilanteisiin. Vertaisryhmätoiminnoista mainitaan esimerkkinä vanhempainryhmätoiminta. (Lastensuojelu 2007.) Yli kolmasosa kunnista ilmoittaa, että huostaan otettujen lasten vanhemmille kohdennetut palvelut ovat riittämättömiä. (Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto Ry i.a.) Useiden tutkimusten ja sosi-aalityöntekijöiden mukaan vanhempien saama tuki on ollut riittämätöntä. Vanhempien saattaa olla vaikea vastaanottaa tukea sosiaaliviranomaisilta, jotka ovat tehneet päätöksen lapsen sijoittamisesta. Tuen antajana voisi paremmin toimia viranomaisia edustamaton taho. (Kujala 2003, 9.) Psykoterapeutti Maila Toivanen Läheis- ja perhetyön keskukselta sanoo, että on erittäin tärkeää tukea läheisten omaa jaksamista ja hyvinvointia. Tämä ennaltaehkäisee heidän sairastumistaan ja terveyshaittoja. (IRTI-vuosikirja 2010, 11.) Mäkirinteen nuorisokodissa vanhemmuuden tukeminen on toteutettu vanhemmille tarkoitetun vertaistukiryhmän myötä.

5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA ANALYSOINTIMENETELMÄT

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän työmuotoa vanhempien näkökulmasta nuoren sijoituksen aikana. Tavoitteenamme oli arvioida vanhempien eli palvelun käyttäjien näkökulmaa asiakaslähtöisyyden kehittämiseksi. Tarkoituksena oli, että vanhemmat tulisivat kuulluksi ja heidän tarpeisiinsa vastattaisiin. Keräämästämme aineistosta pyrimme löytämään uusia näkökulmia ja kehittämään hypoteeseja korostamalla vertaistuen merkitystä.

Haastateltavat vanhemmat valikoituivat erilaisten taustojensa perusteella, mikä takasi laajemman näkökulman aiheen tarkastelulle. Aiheeseen tutustuessamme ilmeni, että aiemmat tutkimustulokset olivat osoittaneet vertaistukitoiminnan parantavan monella tapaa vanhempien itseluottamusta ja vahvistavan vanhemmuutta. Lapsen ja vanhemman välinen suhde kehittyi tuen saamisen myötä. Tiedon vastaanottaminen vertaistukiryhmän jäseneltä koettiin helpommaksi kuin asiantuntijalta.

Opinnäytetyössämme halusimme selvittää, olivatko Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän osallistujien kokemukset samansuuntaisia. Mäkirinteen nuorisokodin vanhemmille tarkoitettua vertaistukiryhmää tutkiessamme toivoimme saavamme vanhempien ryhmälle näkyvyyttä. Sekä opinnäytetyön tekijöiden että työntilaajan tavoitteena oli saada vanhempien vertaistukiryhmä vakiintuneeksi työmuodoksi myös muihin Kalliolan kannatusyhdistys ry:n ylläpitämiin lastensuojelulaitoksiin.

Ammattikirjallisuuden lisäksi tutustuimme muun muassa Voikukkia-hankkeeseen, joka on vertaistukiryhmä huostaanotettujen lasten ja nuorten vanhemmille sekä Tarja Hiltusen (2005) pro gradu -tutkielmaan äitien voimaantumisesta lasten huostaanoton jälkeen. Haastatteluista nousseita tutkimustuloksia vertailimme kirjallisuuteen, jotka käsittelivät vertaistukea erilaisista lähtökohdista.

Aineiston opinnäytetyöhön keräsimme haastattelemalla neljän nuoren perhettä; vanhempia tai huoltajia yksittäin. Tämä oli myös työelämän edustajan toive. Yksilöhaastatteluihin päätymistä työelämä perusteli, että vanhemmilla on tasa-arvoiset mahdollisuudet tulla kuulluksi. Yksi Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien ryhmän vetäjästä, hoitotyön vastaava, valitsi haastateltavat vanhemmat yhdessä opinnäytetyön tekijöiden kanssa. Aineiston valikoitumisen valintakriteereinä oli muun muassa, että vanhempienryhmän työskentely oli päättynyt, etteivät opinnäytetyön tekijät olisi aktiivisesti työskennelleet haastateltujen kanssa, huoltajien todennäköinen suostuminen haastatteluun sekä erilaiset perhetaustat. Erilaisten perhetaustojen tarkoituksena oli saada mahdollisimman laaja ja monipuolinen näkökulma vanhempien ryhmän ja vertaistuen merkityksestä.

Hoitotyön vastaava oli ensin puhelimitse yhteydessä huoltajiin kertomalla tutkimuksesta ja kysyäkseen heidän halukkuutta osallistumiseen. Tämän jälkeen lähestyimme haastateltavia kirjeellä, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksen ja luottamuksellisuuden. Kirjeessä kerroimme haastattelujen toteutuksen ajankohdan ja pyysimme haastateltavia ehdottamaan heille sopivan ajankohdan haastattelun toteuttamiseksi. Kolmen haastateltavan kanssa haastattelu aika sovittiin sähköpostitse ja kahden huoltajan kanssa puhelimitse. Yksi haastatelluista ei saanut kirjettä, hänen valikoituessaan haastateltavaksi myöhemmin toisen huoltajan kieltäytyessä osallistumisesta. Haastateltavat saivat itse valita haastattelun paikan, oliko se heillä kotonaan vai esimerkiksi Kalliolan Settlementin tiloissa Helsingissä.

5.1 Arviointi

Arviointi on prosessi eli toisiinsa loogisesti liittyvien toimintojen sarja riippumatta siitä, millaisesta arvioinnista on kyse. Arviointiprosessi koostuu arvioinnin tarpeen määrittelystä, arviointitehtävän muotoilusta, käytettävien arviointikäsitteiden ja kriteerien yksilöimisestä, arvioinnin työvaiheiden suunnittelusta, varsinaisesta toteutuksesta, raportoinnista ja viimeiseksi arviointitiedon hyödyntämisestä. Raportointi vaiheessa kirjataan ylös tulokset, johtopäätökset ja tulevat kehittämissuosituksset. (Virtanen 2007, 142–143.)

Sosiaalialan työtä ei voida arvioida ainoastaan määrällisillä mittareilla, sillä pelkät luvut eivät kerro, onko palvelu ollut laadukasta, riittävää tai oikein kohdennettua. Sosiaalialan työssä on ennen kaikkea kysymys siitä, vastaako tarjotut palvelut asiakkaiden tarpeita ja saavutetaanko toiminnalla niille asetetut tavoitteet. Evaluaatio- eli arviointitutkimuksella tarkoitetaan sosiaalipolitiikan järjestelmien toimivuuden analysointia. Evaluaatiotutkimus pyrkii selvittämään toimenpiteiden tuottavuutta ja vaikuttavuutta, eli kykyä tuottaa voimassa olevilla resursseilla mahdollisimman laadukkaita palveluita. (Jokiranta 1993, 291–293.) Arvioinnilla ei ainoastaan pyritä testaamaan sitä, ovatko työlle asetetut tavoitteet toteutuneet ja miten tehokkaasti. Arvioinnin laajempaan pyrkimykseen on vastata asiakkaiden tarpeisiin sosiaalipolitiikan keinoin. Arviointi on näin ollen myös työn näkyväksi tekemistä. Parhaassa tapauksessa arviointi voi olla asiakkaan väylä osallisuuteen. (Jokiranta 1993, 304, 308.) Opinnäytetyössämme aineisto oli määrältään pieni ja keskittyi kokemustietoon, mikä oli arvokasta toiminnan eli vanhempien vertaistukiryhmän kehittämisen pohjaksi ja näkyväksi tekemiseksi.

Arvioinnin tekijän on päätettävä ne arviointikriteerit, joiden perusteella hän aikoo suorittaa arvioinnin. Arvioinnin tekijä tarkastelee arvioitavan kohteen tuloksia, tuotoksia ja vaikutuksia, mikäli arvioinnin kohteena ovat jonkin toiminnan aikaansaannokset. (Virtanen 2007, 148.) Opinnäytetyömme tarkoituksena oli arvioida vanhempien kokemuksia vertaistukiryhmän vaikutuksista ja selvittää, millainen merkitys toiminnalla oli vanhempien elämäntilanteen kohentamiseen.

Arviointiprosessin kriittisin vaihe on raportointi. Raportissa tulee kiinnittää huomiota kielenkäyttöön ja terminologiaan, selkeisiin kuviin ja taulukoihin, myönteisten ja kielteisten tulkintojen esiin nostamiseen, erilaisten tutkimusaineistojen yhteensovittamiseen sekä selkeisiin kehittämissuosituksiin. Arviointitieto muodostuu kolmesta osatekijästä, joita ovat tutkimusaineiston perusteella tehdyt havainnot, havaintojen perusteella tehdyt johtopäätökset ja johtopäätösten perusteella muotoillut kehittämissuosituksiset. (Virtanen 2007, 165.) Opinnäytetyömme tarkoitus oli aineiston perusteella tehdä johtopäätöksiä vanhempien vertaistukiryhmän toimivuudesta, vertaistuen merkityksestä sekä oliko ryhmä vastannut vanhempien tarpeisiin. Johtopäätösten perusteella kokosimme kehittämissuosituksiset ryhmän eteenpäin viemiseksi myös muihin Kalliolan lasten-

suojelun yksiköihin. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa kehittämisside-
oita, ei osallistua vanhempien vertaistukiryhmän kehittämiseen. Tarkoituk-
senamme oli nostaa esille mikä ryhmässä jo nyt toimi, ja mitä vanhemmat olisi-
vat toivoneet toiminnalta enemmän.

5.2 Sisällönanalyysi

Tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysia käytetään paljon, mutta kirjallisuutta
siitä ei ole juuri tuotettu. Sisällönanalyysia voidaan käyttää menetelmänä sekä
laadullisessa että määrällisessä tutkimuksessa. Sosiaalitieteissä sisällönanalyysi
on suhteellisen uusi tutkimusmenetelmä, aiemmin sitä on enemmän käy-
tetty esimerkiksi kvantitatiivisessa journalistisessa tutkimuksessa. Jouni Tuo-
men ja Anneli Sarajärven (2002) mukaan laadullisten aineistojen tutkimuksessa
sisällönanalyysi on laajalti käytetty menetelmä. Sisällönanalyysi antaa tutkijalle
mahdollisuuden joustavaan työskentelyyn, eikä ole kovin tarkkarajainen. Tuo-
men ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jota voi-
daan käyttää niin teoreettisena viitekehystenä kuin yksittäisenä tutkimusmene-
telmänäkin. Tämän johdosta se sopii lähes kaikkiin laadullisiin tutkimuksiin.
(Nikkinen 2009, 34.)

Sisällönanalyysi on menettelytapa, jonka avulla voidaan analysoida
dokumentteja systemaattisesti eli järjestelmällisesti ja objektiivisesti eli
puolueettomasti. Dokumentiksi tässä yhteydessä voidaan ymmärtää muun
muassa kirjat, artikkelit, haastattelut, keskustelu ja raportit. Sisällönanalyysi
menetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja
yleisessä muodossa johtopäätösten tekemistä varten. Sisällönanalyysissä
aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tutkimuksen
aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, jossa analyysin tarkoituksena on luoda
sanallinen ja selkeä eli informatiivisuuden lisääminen aiheesta. Sisällönanalyysi
on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan inhimillisiä merkityksiä. (Tuomi &
Sarajärvi 2002, 105, 110.) Opinnäytetyössämme inhimillisen merkityksen tuo
vanhempien kuuleminen heidän kokemuksistaan tutkittavaan aiheeseen.

Sisällön erittelyllä tarkoitetaan dokumenttien analyysia tekstin sisällön kuvaamiseksi. Sisällönanalyysillä pyritään todentamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä yhdistellään käsitteitä saaden vastaus tutkimuskysymykseen. Aineiston laadullinen käsittely, jotta aineistosta tulisi mahdollisimman luotettava ja kattava, on prosessi. Sisällönanalyysin perustuessa tulkintaan ja päättelyyn, jonka tarkoituksena on edetä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta aiheesta. Tutkijan tehtävänä on muodostaa yleiskäsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta. Sisällönanalyysi voidaan muodostaa teorialähtöisesti eli deduktiivisesti, jolloin aineiston luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, esimerkiksi aikaisempaan teoria tietoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107, 115–116.)

Teorian ja aineiston suhde määrittää laadullisen tutkimuksen tekoa. Tämä suhde voidaan jakaa kolmeen tutkimustapaan: aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen tutkimus. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa teoria ei ohjaa analyysiä, vaan aineistosta nousee esiin analyysiyksiköitä. Teorialähtöisen analyysin voidaan nähdä olevan analyysitavoista perinteisempi, jolloin lähtökohtana on yksi suurempi teoria ja aineistolla on tarkoitus mitata sen toteutumista. Näiden kahden mallin väliin jää teoriasidonnainen analyysi, jossa teoria koostuu laajemmasta otannasta aiempaa tutkimustietoa. Analyysi etenee aineiston ehdoilla linkittäen aineiston teoreettisiin käsitteisiin. Tällöin aineiston voi sanoa keskustelevan teoriaosan kanssa. Tarkoitus on löytää uusia näkökulmia tutkittavaan aiheeseen, eikä luoda uutta teoriaa tai todistaa hypoteesin paikkansapitävyyttä. (Nokela 2012, 27–28.) Opinnäytetyömme oli teoriasidonnainen. Tutkimusotteemme oli induktiivinen ja työssämme vertailimme aineistomme johdopäätöksiä aiheen aikaisempiin teoreettisiin käsitteisiin ja viitekehykseen.

6 VANHEMPIEN VERTAISTUKIRYHMÄ

Vanhempien vertaistukiryhmässä pyritään löytämään yhdessä sanoja omille kokemuksille ja tunteille, jotka liittyvät omaan vanhemmuuteen ja huoliin lapsista (Inkinen & Söderblom 2005, 72). Mäkirinteen nuorisokodin vanhemmille tarkoitettussa vertaistukiryhmässä kyse on siitä, että vanhemmat voisivat jakaa yhdessä muiden vanhempien kanssa kokemuksiaan ja oivaltaa, etteivät he ole ongelmiansa kanssa yksin. Vertaistuen avulla vanhemmille tarjotaan mahdollisuus löytää elämäntilanteeseensa uusia näkökulmia ja saada tukea, ei tarjota valmiita ratkaisuja.

Vanhempien vertaistukiryhmän tapaamisten vetäjinä toimivat hoitotyön vastaava ja kaksi Mäkirinteen nuorisokodin työntekijää. Heistä kaikki ovat käyneet Toimiva Lapsi & Perhetyön- kliinikkokoulutuksen ja saaneet kliinikkopätevyyden. Kliinikko on käytännön terapiatyötä tekevä asiantuntija.

Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa sunnuntaisin Helsingissä. Ryhmä on vanhemmille vapaaehtoinen, eikä velvoita heitä mihinkään. Kaikilla vanhemmilla on mahdollisuus osallistua ryhmään omien voimavarojensa ja halukkuutensa mukaan. Ryhmän tavoitteena on samassa tilanteessa olevien vanhempien vertaistuki luottamuksellisessa ympäristössä. Antaa vanhemmille mahdollisuus jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan nuoren päihdeongelmaan liittyen, uudelleenlaiselle tietoisuuden kasvulle. Tavoitteena on, että vanhemmat löytäisivät ymmärryksen päihteiden käytön vaikutuksesta koko perheeseen. Ryhmässä vanhemmille kerrotaan Mäkirinteen nuorisokodin Nuorten yhteisöhoitomallin periaatteista ja käytännöistä. Vanhemmilla on mahdollisuus keskustella Mäkirinteen nuorisokodin hoitoa koskevista asioista. Vanhempia pyritään tukemaan vanhemmuuteen teoreettisen tiedon avulla. Vanhempien ryhmän jälkeen osallistuneille tarjotaan kyyti Mäkirinteen nuorisokotiin ja takaisin Helsinkiin.

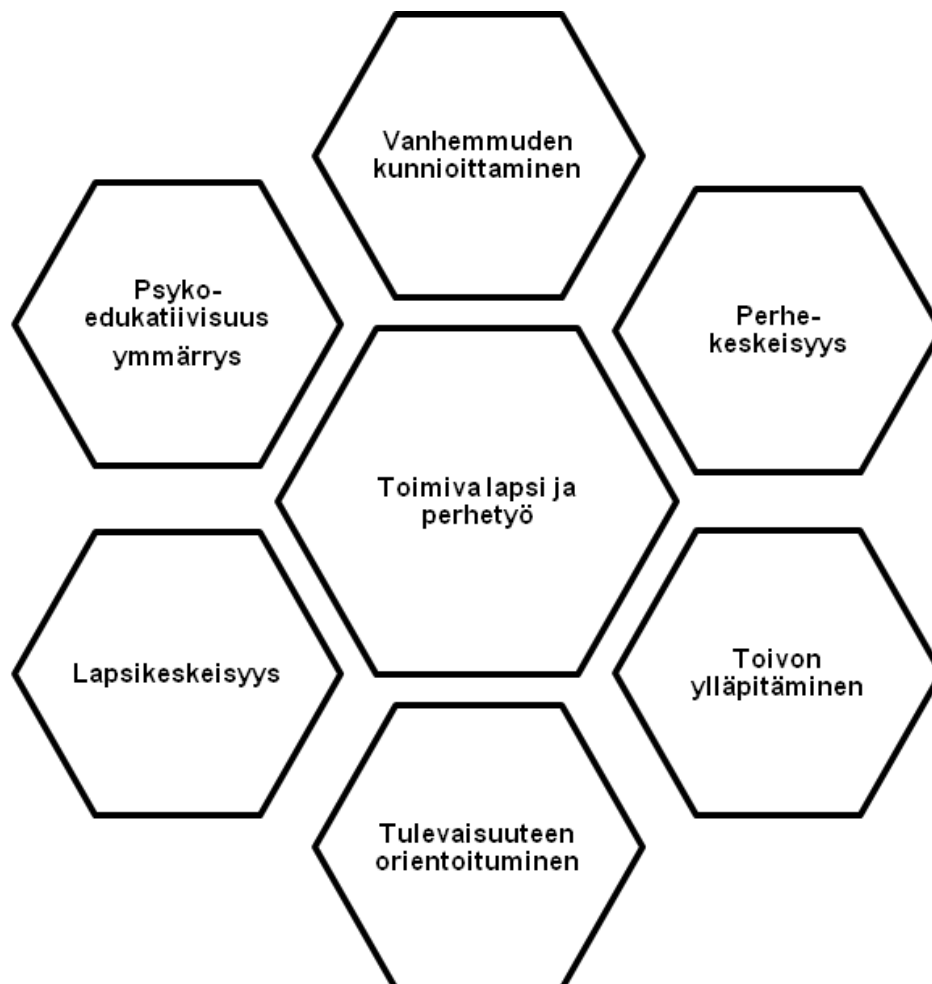
Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmässä syksyn ensimmäisessä ja kevään viimeisessä tapaamisessa kaikki kolme vetäjää ovat paikalla.

Muuten ryhmää vedetään kahdella vetäjällä. Ryhmän vetäjät toimivat puheenjohtajina. Ryhmän aluksi ja lopuksi käydään läpi ryhmäläisten voinnit kiertävänä. Alkuvointien jälkeen keskustellaan edellisellä kerralla yhdessä sovitusta aiheesta. Ryhmän keskusteltavat aiheet saattavat nousta esille myös kuulumisten yhteydessä. Vanhempia kannustetaan vapaaseen luontevaan keskusteluun ja kommentoimaan muiden ajatuksia. Vetäjät kokivat vanhempien välisen vuorovaikutuksen rakentavana ja toisia kannustavana. Ryhmän vetäjät kertoivat, että vanhempien tunteminen helpottaa heidän aktivoimistaan ryhmässä. Vanhempien vertaistukiryhmään osallistuvilta vanhemmilta kysytään mahdollisia teemoja ryhmään tuotavaksi eli aiheita, joita he haluaisivat käsitellä ryhmän seuraavassa kokoontumisessa. Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät saattavat myös itse ehdottaa ajankohtaista teemaa omien havaintojensa eli vanhempien mahdollisten tarpeiden pohjalta. Teemoissa on läpi käyty muun muassa eri huumausaineita, niiden käytön vaikutuksia ja mahdollista käytöksen muutosta nuorena sekä vanhempien toimintaa suhteessa käyttävään nuoreen. Vanhempien tuntemus auttaa tämänkaltaisessa tarpeiden havainnoinnissa.

6.1 Vanhemmuustyö Mäkirinteen nuorisokodissa

Mäkirinteen nuorisokodin perhetyön tavoitteena on kartoittaa ja vahvistaa perheen voimavaroja, tukea vanhemmuutta sekä edistää nuoren ja vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta. Perheen kanssa työskennellään nuoren ja perheen yksilöllinen tilanne huomioiden. Mäkirinteen nuorisokodissa käytetään William Beardsleen perheinterventiomallia ja Stakesin Toimiva Lapsi & Perhe hankkeen lapset puheeksi – työmallia. Toimiva Lapsi & Perhe -menetelmän on kehittänyt professori William Beardslee työryhmänsä kanssa Harvardin yliopistossa. Vuonna 2001 Suomessa alkoi Stakesin (sosiaali- ja terveysalan asiantuntijaorganisaatio) Toimiva Lapsi & Perhe -hanke. Toimiva Lapsi & Perhe on neuvonnallinen työmalli, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja lasten kehitystä. Työmenetelmä ei ole lapsen tai vanhemman hoitoa, vaan lapsen kehitystä ja kasvua tukevaa sekä häiriöitä ehkäisevää toimintaa. Beardsleen perheinterventio on prosessityöskentelyä perheen kanssa. Tarkoitus on osallistaa vanhempia auttamaan omia lapsiaan sekä helpottamaan ja lisäämään perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. (Toimiva Lapsi & Perhe 2008.)

Mäkirinteen nuorisokodin perhetyön primääri eli ensisijainen merkitys on auttaa nuorta asettumaan hoitoon. Sekundäärinen eli toissijainen merkitys on tukea vanhempia vanhemmuuteen lastensuojelun keinoin. Näin varmistetaan nuorelle hoito rauha ja paremmat mahdollisuudet työn onnistumiselle nuoren sijoituksen aikana. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012)

KUVIO 2. Toimivan lapsi- ja perhetyön taustaperiaatteet (Toimiva Lapsi & Perhe 2008).

6.2 Vetäjien koulutus

Stakesin Toimiva Lapsi & Perhe – hankkeen koulutusmalli on kaksi lukukautta eli yhteensä vuoden kestävä. Koulutus sisältää kuusi teoriapäivää sekä työmenetelmään liittyvän työnohjauksen. Koulutuksen kuluessa koulutukseen osallistujat toteuttavat kolme perheinterventiota, joista vähintään kaksi tapausta tuo-

daan koulutukseen liittyvään ryhmätyönohjaukseen. Yhteen case perheeseen sisältyi 6-8 tapaamiskertaa. Koulutus antaa kliinikkopätevyyden Beardsleen perheinterventio työskentelyyn. (Profami Oy i.a.)

Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät kuvasivat koulutusta itseohjautuvaksi ja vaativaksi. Ryhmän vetäjät kokivat, että koulutuksessa teoria ja käytäntö täydensivät toinen toisiaan. Toimiva Lapsi & Perhe hankkeen työmenetelmät ovat Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän vetäjien mielestä perhettä tukevia ja vanhemmuustyöhön sopivia. He kertoivat, että Toimiva Lapsi & Perhe menetelmän tarkoituksena on avata vanhemman silmät ja löytää myös positiivisia muistoja. Näin vanhempi voi osallistua vanhempien vertaistukiryhmään omana itsenään ilman syyllisyyttä ja saada varmuutta omaan vanhemmuuteensa.

Vanhempien ryhmä on toiminut nykyisessä muodossa viisi vuotta ja nykyisten ohjaajien vetämänä kolme vuotta. Kehittävä vanhemmuus oli työmuoto, jollaisena vanhempien kanssa tehtävä työ alkoi, Mäkirinteen nuorisokodissa, silloisen Nuorten Kiskossa ® vuonna 2002. Nykyinen vanhemmille suunnattu vertaistukiryhmä on muokattu Mäkirinteen nuorisokodin tarpeisiin.

6.3 Kehittyvä Vanhemmuus – mallin esittely

Kehittyvä Vanhemmuus on teoria, joka pohjautuu Eric Bernen luomaan transaktioanalyysiin. Transaktioanalyysin eli TA:n filosofia on, että kaikki ihmiset ovat ihmisinä yhtä arvokkaita ja jokaisella on kyky ajatella. Teorian kehittäjä on amerikkalaisen transaktioanalyytikko Muriel James. Menetelmä on transaktioanalyysi eli TA- pohjainen. TA on vuorovaikutteinen terapiamuoto, joka sisältää sekä persoonallisuusteoriaa että menetelmiä yksilön toiminnan ja ihmissuhteiden parantamiseksi. TA:n tarkoituksena on lisätä ymmärrystä eli kertoa ilmiöistä mitä meissä ja elämässä on. Ihmiset ovat itse vastuussa ajatuksistaan, tunteistaan, käyttäytymisestään ja tekemistään päätöksistä. Edellä mainittu ei liity vain vanhemmuuteen, vaan tapaan elää muiden ja itsensä kanssa. Vanhempien ryhmä Kehittyvä Vanhemmuus työskentelyn aikana, kuten nykyisinkin, kokoontui kerran kuukaudessa. Kehittyvän Vanhemmuus prosessin aikana tarkoituk-

sena oli tarkastella vanhemmuutta. Fokusointi keskitettiin vanhemmuuteen, yhdistettynä tietopuoleen ja vertaistukeen. Kehittyvä Vanhemmuus -prosessi vanhemmille kesti noin puolitoista vuotta. Puoli vuotta työskentelyn aloittamisen jälkeen vanhemmille järjestettiin Kehittyvä Vanhemmuus kurssi.

Kehittyvä Vanhemmuus työskentelyä ja teoriaa on toteutettu Kalliolan Kiskon Klinikalla vuodesta 1990 lähtien sekä henkilöstön koulutuksessa että asiakkaiden hoito-ohjelmassa. Hanketta hyödynnettiin perustettuun Nuorten Kiskoon® eli Mäkirinteen nuorisokotiin, jossa se oli osa vanhempien kanssa tehtävää vanhemmuustyötä. Kalliolan Kiskon Klinikka toteutti kuntouttavaa hoitoa päihdeongelmallisille muutosprosessiin. Kehittyvä Vanhemmuus hankkeen tarkoituksena oli muuttaa asiakkaan läheis- ja viranomaisverkostoja. Kiskon Klinikan kouluttaja, myöhemmin koulutussuunnittelija, tuli Nuorten Kiskoon® eli Mäkirinteen nuorisokotiin ulkopuolisena vetäjänä eli palveluntuottajana toteuttamaan vanhempien ryhmää. Nuorten Kiskosta® eli Mäkirinteen nuorisokodista hänellä oli vaihtuva työpari Kehittyvä Vanhemmuus ryhmän vetäjänä. Kaikki Nuorten Kiskossa® eli Mäkirinteen nuorisokodissa työskentelevät työntekijät kävivät Kehittyvä Vanhemmuus kurssin. Työntekijät kokivat kurssin työskentelyn vaikeaksi, koska asiakkaan ongelmien sijaan keskityttiin työntekijään itseensä. Työskentely oli lähtöisin omasta itsestä ja tarkoituksena oli tarkastella työntekijän tapaa, kuinka työskennellä asiakkaan kanssa, jotta muutos asiakkaalle olisi mahdollinen. Kehittyvä Vanhemmuus työskentely sisälsi niin yksilö-, pari- kuin ryhmätyöskentelyäkin eri tehtävien muodoissa.

6.4 Vetäjien haastattelut

Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjien haastatteluissa tuli ilmi vanhempien voimakkaat tuntemukset nuoren sijoitukseen liittyen, joista ei välttämättä uskalleta puhua leimautumisen pelossa. Vanhemmat saattoivat kokea muun muassa surun ja häpeän tunteita. Jopa mustasukkaisuutta Mäkirinteen nuorisokodin ohjaajia kohtaan, heidän lasten kanssa vietetystä ajasta. Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjien tulkinta vanhempien käyttäytymiselle oli, että vanhemmat kokivat heidän vanhemmuuttaan kyseenalaistettavan, koska nuori huostaanotettiin. Omien tuntemuksiensa keskellä vanhemmilta ehkä ajoittain hämärtyi hei-

dän oma roolinsa ja tehtävänsä eli tukea nuoren kuntoutumista sijoituksen aikana. Tämä kävi ilmi sekä Kehittyvä vanhemmuus – työskentely vetäjän että Mäkirinteen nuorisokodin nykyistenkin vanhempien vertaistukiryhmän vetäjien haastatteluista.

Psykoedukaatiolla, jota vanhempien ryhmän vetäjät toivoisivat käytettävän perhetyössä enemmän, tarkoitetaan tiedon, tuen ja ohjauksen antamista yksilöllisesti ja tarpeen mukaisesti perhetapaamisissa tai ryhmämuotoisissa tapauksissa. Koulutuksellisen perhetyön hoidon kulku on moniulotteista tutkimusta, jossa tarkastellaan useita kertoja perheen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä voimavaroja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a.) Psykoedukaatio menetelmän taustalla on yhdistelmä terveyden edistämistä ja kognitiivis-behavioraalista ohjausta ja valmennusta (Kuntoutusportti i.a.). Selviytymiskeinojen ja voimavarojen lisääminen ovat tärkeitä kognitiivis-behavioraalisisessa lähestymistavassa. Uusien vaihtoehtojen käyttäytymismallien kautta vahvistetaan uusien ajattelumallien rakentamista. Ymmärryksen ja ymmärrettävyyden lisääminen motivoi harjoittelemaan uusia käyttäytymismalleja ja voimavaroja yrittämään. (A-klinikkasäätiö i.a.)

Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät kehuivat ryhmää asiakasystävälliseksi. Vanhempien toiveet ryhmän sisällön suhteen huomioidaan. Vanhempien toiveesta ryhmässä on esimerkiksi kirjalliset säännöt, johon kaikki osallistujat sitoutuvat muun muassa vaitiolovelvollisuudella ryhmässä käsiteltävistä asioista. Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät kertoivat, että ryhmästä tulee vain positiivista palautetta. Ryhmän pysyvyys ja säännöllisyys koettiin hyvinä asioina, tämä tuli ilmi niin haastateltujen huoltajien kuin vanhempien vertaistukiryhmän vetäjienkin haastatteluista. Toinen vanhempien vertaistukiryhmän vetäjästä kertoi kokevansa, että ryhmä ei ole vain vertaisuuteen perustuva vaan myös tiedotusryhmä. Tällä tarkoitetaan, että Mäkirinteen nuorisokodin hoitovaiheiden esittely tapahtuu esimerkiksi vanhempien vertaistukiryhmässä. Ryhmässä käsitellään myös Mäkirinteen nuorisokodin Nuorten yhteisöhoito mallin periaatteita ja käytäntöjä. Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät kokivat hyväksi, että he hoitavat nuoren hoitoon liittyvien vaiheiden esittelyn vanhemmille. Aikaisemmin vanhempien vertaistukiryhmässä eri hoitovai-

heiden ohjaajat kävivät esittelemässä hoitovaiheet vanhemmille. Huoltajien haastatteluissa kävi ilmi heidän hyvä kokemuksensa, että koko Mäkirinteen nuorisokodin työryhmän ohjaajat tulivat tutuksi heidän vieraillessaan vanhempien ryhmässä. Ryhmässä tapahtuvaan tiedotukseen liittyen nykyiset vanhempien vertaistukiryhmän vetäjät olivat samaa mieltä haastateltujen huoltajien kanssa siitä, että Mäkirinteen nuorisokodin hoitomallin läpikäyminen ja vanhempien kysymysten kuuleminen ryhmässä oli hyvä asia. Kehittyvää Vanhemmuutta vetäneen ohjaajan mielestä tiedotusfoorumi käytännön asioista pitäisi olla erikseen.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esittelemme haastatteluaineistosta saamamme tutkimustulokset sekä konkretisoimme haastattelujen pohjalta syntyneitä ideoita ryhmän kehittämiseksi. Haastateltuja oli viisi kappaletta, joista kaikki olivat naisia. He olivat nuorten äitejä tai oheishuoltajia. Kahden haastateltavan aviomiehet, ydin- ja uusperheestä, osallistuivat vanhempien vertaistukiryhmään, mutta eivät olleet halukkaita osallistumaan haastatteluun. Haastattelut tapahtuivat huoltajien omasta toiveesta joko heidän työpaikallaan, kotonaan tai Kalliolan Setlementin tiloissa. Haastattelut kestivät 20–40 minuuttia. Nauhoitettua aineistoa kertyi viidestä huoltajan haastattelusta noin kolme tuntia. Nauhoittamisen jälkeen oli aikaa myös vapaalle puheelle. Haastattelun jälkeen opinnäytetyön tekijät antoivat vanhemmille kiitokseksi osallistumisestaan kynttilöitä ja suklaata. Valmiin opinnäytetyön halusivat kaikki haastateltavat, kolme sähköisessä muodossa ja kaksi painettuna versiona.

Huoltajien lisäksi haastattelimme vanhempien vertaistukiryhmän alussa mukana ollutta ulkopuolista vetäjää. Silloin vanhempien ryhmässä käytettiin Kehittyvä Vanhemmuus työmenetelmää, joka pohjautuu transaktioanalyysiin. Nauhoitettua aineistoa hänen haastattelustaan kertyi 47 minuuttia. Kiitokseksi osallistumisestaan hän sai kynttilä paketin. Vanhempien ryhmän nykyisten vetäjien kanssa keskustelimme kahden kesken siten, että keskusteltavat aiheet olimme suunnitelleet etukäteen. Tarpeen mukaan asioiden paikkansa pitävyyttä tarkistimme heiltä työn edetessä. Nykyisessä vanhempien ryhmässä työmenetelmänä käytetään Stakesin Toimiva Lapsi & Perhe hankeen lapset puheeksi – työmallia.

Aineiston analysoimme sisällönanalyysin avulla. Olemme jakaneet tulokset omiin alaotsikoihin teemojen ja tutkimuskysymysten mukaisesti. Nauhat litteroimme sanasta sanaan tekstiksi eli puhutusta kirjalliseen muotoon heti haastattelujen jälkeen. Litteroitua tekstiä kertyi 30 sivua. Litteroituun tekstiin opinnäytetyön tekijät tutustuivat tahoillaan ja nostivat esiin mielestään tutkimuksen

kannalta tärkeitä huomioita. Tämän jälkeen vertailimme tekemiämme huomioita, joista teimme johtopäätökset yhdessä.

Tämän luvun keskeisessä roolissa ovat yhteenvetojemme lisäksi haastattelusitaatit eli litteroidusta haastatteluista lainattu teksti. Niiden avulla perustelimme tekemiämme johtopäätöksiä ja tuomme haastateltavien oman äänen kuuluviin sekä lisäämme tutkimuksemme läpinäkyvyyttä. Haastattelut on koodattu haastattelujärjestyksessä. Ensimmäisen haastattelun on H1 ja viimeinen haastattelu H5. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan koodit toimivat tekstin kuvailussa tutkijan apuvälineinä, joiden avulla löytää tarvitsemansa tekstin kohdat. Koodit voidaan laatia joko teoriasta käsitteellistämällä tai aineistolähtöisesti tulkitsemalla. (Kinnunen 2006, 57–58.)

7.1 Vanhemmuuden tukeminen

Haastateltavat kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteensa jakamalla kokemuksiaan ja tunteitaan samassa tilanteessa olevien huoltajien kanssa. Vertaistuen merkitystä korostettiin kaikissa haastatteluissa. Tärkeäksi koettiin toisten huoltajien ymmärrys tilanteesta ja ”samalla kielellä” puhuminen. Kaikilla oli oma lapsi sijoitettuna Mäkirinteen nuorisokotiin päihteidenkäytön takia. Haastateltavat kokivat hyvänä ja yhdistävänä tekijänä nuorten yhteisen sijoituspaikan. Päihteillä oireilevan nuoren huoltajana oleminen koettiin ajoittain haasteelliseksi. Vertaistukiryhmältä huoltajat saivat tukea ja vahvistusta omiin päätöksiinsä ja niissä pysymiseen. Haastateltavista yksi korosti vanhempien vertaistukiryhmän vähentäneen huonommuuden tunnetta ja epäonnistumista kasvattajana.

Vertaistuki on ollu mun mielestä ehkä se kaikkein tärkein. Et sä sait kuulla toisten näkökantoja, kukkaan ei koskaan eppäilly, et ties mistä puhutaan ja se oli ehkä kaikkein tärkeintä. Sai vahvistusta omiin päätöksiin ja ajatuksiin. (H3)

Se kannustamisen voima, mikä sieltä tuli. Ni ei sitä niinku saa muualta, ku jotka tietää ite, missä tilanteessa toinen on. (H2)

Jokainen vanhempihan on oman lapsensa ammattilaiskasvattaja. (H2)

Et oli sillain niinku ku se välittäminen oli kaikilla ja et kaikkii sattuu omalla tavallaan sit, että ku näin oli käyny ja just se syyllisyys hän siinä oli se pahin aina niinku ja mist tuli se huonommuuden tunne ja mieltä kaikkia niitä virheitä mitä oli tehny ja sit oli vaikee nähä sitä ite et niinku mikä vois olla hyvä. Et kuitenki ku se hyvä kantaa paremmin ku se negatiivinen. (H4)

Voikukkia–hankkeen vanhemmilta saadussa palautteessa vanhemmat toivoivat, että osallistujilla olisi huostaanoton lisäksi ollut muutakin yhteistä esimerkiksi lapsen tai nuoren samankaltainen sijaishuoltopaikka (Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliitto i.a). Käyttäjien vanhemmat kokivat vertaistuen auttaneen heitä jaksamaan, poistamaan syyllisyyttä ja häpeää. He huomasivat, että ryhmässä on muitakin täysin vastuullisia niin sanottuja normaaleja vanhempia. Vanhemmat kamppailivat syyllistävien tunteidensa kanssa kokien, että oman lapsen päihteiden käyttö oli perhettä syyllistävää ja vanhemmat kokivat epäonnistuneensa kasvatustehtävässään. (IRTI-vuosikirja 2010, 15–16.)

Viidestä haastattelusta neljälle huoltajalle oli alusta asti selvää, että he osallistuisivat vanhempien vertaistukiryhmään. Vertaistukiryhmä koettiin enemmän antavana kuin ottavana. Yksi huoltaja kertoi pohtineensa omaa osallistumistaan, koska koki aluksi ajatuksen tuntemattomista ihmisistä epämiellyttäväksi. Hän antoi mahdollisuuden vanhempien vertaistukiryhmälle ja oli tyytyväinen osallistumisestaan ryhmään. Osa huoltajista kertoi olleensa kiitollisia, että tällainen tukimuoto heille tarjottiin. Kahdella huoltajista oli aikaisempi hyvä kokemus vertaistukiryhmästä. He kokivat vertaistukeen perustuvan ryhmän olevan sopiva muoto saada apua ja työstää omia asioitaan yhdessä vertaisten kanssa. Yksi huoltajista on nykyään itse aktiivisesti vertaistukitoiminnassa mukana niin vertaisena kuin ryhmän vetäjänäkin. Haastatellut huoltajat kokivat vanhempien ryhmän olevan heitä varten ja ryhmässä keskityttiin heidän hyvinvointiinsa ja jaksamiseensa.

Tarvin ja haluan kaiken sen tuen minkä saa ja sit mul on aikasemmin ollu hyvii kokemuksii tollasest niinku ryhmätyöskentelystä. (H1)

Huoltajat pohtivat haastatteluissa vertaistuen ja ammatillisuuden yhdistämisen toimivuutta ryhmässä. Kaikki haastateltavat kokivat ryhmän rakenteen tältä osin onnistuneeksi. Yksi huoltajista kuvaili vertaistuen ja ammatillisuuden kulkevan

käsi kädessä täydentäen toisiaan tukimuotoina. Huoltajat kokivat toimivaksi yhdistää ammattilaisen teoretiedon ja samassa tilanteessa olevien vanhempien vertaistuen eli kokemustiedon. Ammattilaisen läsnäolo koettiin ryhmää tukeväksi ja rikkaudeksi, vertaistuen antaessa tunteen, ettei ollut yksin asioiden kanssa.

Ei ollu niin yksin niitten kanssa, sitähän ei pysty se työntekijä antamaan. (H1)

Ryhmän ohjaajan on tärkeää kyetä luomaan ilmapiiri, jossa erilaisten tunteiden ja ajatusten ilmaiseminen on mahdollista. Vuoropuhelua tukeva toiminta perustuu kykyyn kuulla toista, kunnioittamaan erilaisuutta ja erilaisia mielipiteitä. Ohjaajan oma toiminta on mallina suhteessa osallistujiin ja työpariin. (Kaskela & Väливаara 2010, 21.)

7.2 Ryhmä itsetutkiskelun työvälineenä

Vanhempien vertaistukiryhmän tavoitteena on samassa tilanteessa olevien vanhempien vertaistuki toisilleen, tarjota heille mahdollisuus ajatusten ja kokemusten vaihtoon sekä saada teoreettista tietoa vanhemmuuteen, päihdesairaalan läheisen tukemiseen ja päihdesairauteen liittyvissä asioissa. Vanhemmilla on myös mahdollisuus kuulla Mäkirinteen nuorisokodin hoitoa koskevia asioita. (Mäkirinteen nuorisokoti- Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012.)

Vertaistuen merkitystä korostettiin jokaisessa haastattelussa ja se nähtiin vanhempien vertaistukiryhmän parhaana antina. Ryhmästä saatu tuki oli merkityksellistä. Huoltajat kokivat, ettei sitä olisi voinut saada muualta. Kolme haastateltavaa kertoi pelkän ryhmän olemassaolon toimivan voimavarana. Yksi haastatelluista kertoi ryhmällä olevan niin ohjelmallinen kuin tekemisenkin merkitys. Tunteiden näyttäminen ja asioista puhuminen koettiin ryhmässä helpoksi.

Ryhmä oli meille hirvu tärkeä ja et siel sai olla ja sit se et siellä sai itkee ja siellä sai nauraa. Et ei ollu niinku semmonen missä ois tarvinu hävetä niitä omien tunteiden näyttämistä. (H3)

En varmaan ois näin selväjärkinen, jos mie en ois pystyny puhumaan. Se puhuminen on ollu mulle se juttu, et mie oon selvinny. (H3)

Ja tota sit kans se, että se niinku sinällään et saa puhua ääneen ni keventää. Ja sit siel ku sai, et oltiin kaikki samanlaisii niinku mä esimerkiks käytän ite ilmasuu yhtä huonoja, ni niinku pysty vertaisille kertomaan oman huonon juttunsa ajattelematta et mitä toi nyt ajattelee. Et ku ei siit oikeen missään pystyny puhuu. Ku toiset niinku kääntää selän ku niille yrittää puhuu jostain vaikeuksista, ja toiset taa sit et voi voi voi ja sitähän me ei ainakaan haluta kuulla. (H4)

Haastatellut kertoivat kasvaneensa itse prosessin myötä ja ryhmän vaikuttaneen heidän tapaansa ajatella ja lähestyä asioita. Ryhmä oli monelle haastatellulle itsetutkiskelun työväline, joka auttoi heitä näkemään asiat eri näkökulmasta. Ryhmän aikana haastatellut huoltajat oppivat olemaan armollisempia itseään kohtaan, mitä yksi huoltajista kuvaili puhdistavaksi kokemukseksi. Haastatellut kertoivat ryhmän avulla kykenevänsä antamaan itselleen anteeksi. Yksi huoltajista kertoi itselleen anteeksiannon olevan pitkä prosessi, jonka hän edelleen kokee hajoavan helposti. Ryhmän tuki ja ymmärrys oli oman eheytyksen kannalta äärimmäisen tärkeitä. Huoltajat korostivat asioiden ääneen sanomisen helpottaneen heidän omaa taakkaansa.

Huomas tavallaan asioita, mitä ois voinu tehdä toisin. Tunnistaa paremmin, et milloin niinku lapsi vedättää ja yrittää olla kauheen vahvempi niissä asioissa. Sit taas toisaalta siin tuli semmost niinku armoo itteensä kohtaan. Ja siin oli ne toiset, jotka oli siin samas tilantees, jotka ymmärsi sitä et ei aina kerta kaikkiaan vaan jaksaa. Et ku tekee kaikkee tällast väärää tavallaan, ni siin tuli semmonen olo, et voi niinku antaa ittellensäki anteeks tollasia asioita niinku ymmärtää. (H1)

Vanhemman tullessa tietoisemmaksi omasta kasvuhistoriastaan, menetyksistään ja muutoksistaan työstäen samalla omia kipukohtiaan ja tunteitaan, kykenee hän laajentamaan tunneskaalaansa ja vastaamaan paremmin nuoren tarpeisiin. (Kaskela & Väливаara 2010, 21.) Vertaistukitoiminta paransi monella tapaa vanhempien itseluottamusta ja vahvasti vanhemmuutta. Lapsen ja vanhemman välinen suhde kehittyi tuen saamisen myötä. (Lepolahti & Lönnqvist 2005, 4.) Vanhemman tukemisella voidaan vähentää lapsen hätää, huolta ja näin myötävaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. (Suomen kasvatus- ja perhe-

neuvontaliitto Ry i.a). Yksi haastatelluista huoltajista kertoi kokemuksestaan, ettei menettänyt lapsiaan sijoituksen aikana.

7.3 Kokemusten jakaminen

Vanhemmille pelkkä epäily oman lapsen päihteiden käytöstä on kriisi. Päihdehuollon tavoitteena on päihdehuoltolain (4/1986) mukaan ennaltaehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia että terveydellisiä haittoja. Edistää päihteiden käyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Päihdehuoltolain 7§:ssä on tunnustettu läheisten asema toden, että päihdehuollon palveluja tulee antaa myös päihteiden käyttäjän läheisille ja perheelle. (IRTI-vuosikirja 2010, 11.)

Haastatteluissa kävi ilmi, kuinka tärkeä osa vanhempien vertaistukiryhmää oli kokemusten jakaminen ja tunne siitä, ettei ollut yksin asioidensa kanssa. Vertaisten avulla huoltajat ymmärsivät, etteivät he olleet ainoita, joille kävi näin tai jonka lapsi oireilee tällä tavoin. Ryhmään oli onnistuttu luomaan avoin tunnelma ja hyvä henki ryhmäläisten kesken, mikä helpotti vanhempien kokemusten jakamista. Huoltajat kokivat, ettei tarvinnut pelätä, että joku tuomitsisi tai ei ymmärtäisi. Aiheen ollessa rankka, pystyivät huoltajat silti iloitsemaan pienistä arkisista asioista keskenään. Ryhmän antia ei koettu ainoastaan surutyönä vaan siellä pystyi niin itkemään kuin nauramaankin eikä omia tunteitaan tai niiden näyttämistä tarvinnut hävetä. Huoltajista yksi kertoi ajatuksen ryhmään lähtemisestä olleen aluksi hieman outo ja jopa kaukainen. Ryhmään mentyään hän totesi sen olleen paras tapa jakaa asioita ja oivaltaa uutta sekä antaa itselle anteeksi. Yksi huoltajista kertoi oivaltaneensa, eri tavalla ajattelemisen, kun asioita sai puhua ääneen toisten ryhmäläisten kuunnellussa ja kommentoidessa. Yksi haastateltavista kertoi ryhmään osallistuneiden miesten tuoneen erilaista näkökulmaa asioiden tarkastelulle. Tämä koettiin vahvuutena. Yksi haastatelluista kertoi lähtevänsä ryhmästä hyvillä mielin ja voimaantuneena.

Niinku olihan mullakin sillee niinku, et en mä lähe kenenkää tuntemattomien kaa puhumaa sinne mitää. Mut sit ku mä kävin siel muutamana kerran ni sit se oliki niinku et okei (H5)

Ryhmässä onnistuttiin luomaan sellainen tunnelma, et mis jokainen uskals puhua ja olla oma itensä. Ja tota just siinä niinku tavallaan semmosen voimaannuttamisen olostä kun sieltä lähti, oli hyvä mieli. (H1)

Tunteet ovat aina osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tunteet rakentuvat aikaisemmista kokemuksista sekä perimästämme. Vertaisryhmän kokoontumisissa tunteet voivat vaihdella laidasta laitaan. Joskus voi olla vaikea käsittää omia ja ryhmän muiden jäsenten tunteita ja reaktioita eri asioihin, toisiin ihmisiin ja tilanteisiin. Vertaisryhmässä voi samanaikaisesti esiintyä monenlaisia tunteita muun muassa pelko, hämmennys, ilo, epävarmuus ja viha. Vertaisryhmä saattaa olla ensimmäinen ja ainut paikka, jossa osanottaja tulee kuulluksi omine ongelmineen, kysymyksineen, ajatuksineen ja tunteineen. Jollekin ryhmä voi olla ainoa paikka niiden ilmaisulle. On tärkeitä, että ryhmässä saa ja uskaltää ilmaista kaikkia tunteita. Sen tulisi olla myös paikka kielteisten ja vaikeiden tunnetilojen ilmaisulle, joita ei kenties muualla voi ilmaista. (Laimio & Karnell 2005, 18; Holm 2005, 55.)

Vertaistuen etu on osallistujien motivaatio ja kyky asettua vertaisen asemaan (Kuusisto 2010, 63). Kokemusten jakaminen vertaistukiryhmässä auttaa vanhempaa arvioimaan realistisesti omaa vanhemmuuttaan (Inkinen & Söderblom 2005, 17). Tunteet tekevät ihmisestä ihmisen. Tunteiden toimiessa tärkeinä signaaleina auttavat ne myös ymmärtämään niin itseämme kuin lapsiammekin. Rohkaistuessaan sanomaan itselleen todellisia ja merkittäviä asioita, on vanhemmalla jo luottamus, että kaikki tunteet ovat sallittuja. Prosessin myötä on tarkoitus vahvistaa ja elävöittää vanhemmuutta, joka tukisi sijoitetun nuoren kasvua ja eheyttä. Prosessi on kasvunpaikka, jossa on lupa olla ja tuntea. (Kaskela & Väliavaara 2010, 12.) Kokemusten ja tunteiden jakaminen muiden kanssa on auttanut näkemään yhdenkaltaisuuden, erilaisuuden sekä erilaiset tavat kokea ja tuntea asioita. Heikon ja vahvan roolit ovat ryhmässä saattaneet vaihtaa paikkaa. Vahvan roolin omaava on ymmärtänyt olevansa niin avun tarvitsija kuin saajakin heikon rooli statuksen omaavan auttaessa. (IRTI-vuosikirja 2010, 14.) Ryhmäläisten kanssa jaetut kokemukset auttavat vanhempia ymmärtämään paremmin omia kokemuksiaan (Inkinen & Söderblom 2005, 18).

Ongelmat perheessä, esimerkiksi avun tarve, ovat hyvin henkilökohtaisia ja yksityisiä asioita. Niiden käsittely edellyttää ammattilaisilta kunnioitusta, hyviä vuorovaikutustaitoja ja aitoa halua kuulla asiakkaiden omia ajatuksia sekä kokemuksia. Asiakkaiden selkeä palaute on, että vaikeitakin asioita voi ottaa vastaan, kun vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamukseen perustuvaa. (Toimiva lastensuojelu 2012.)

Vanhempien vertaistukiryhmässä toimivaksi koettiin, kun vetäjät kertoivat Mäkirinteen nuorisokodin hoitofilosofiasta, päivärytmistä ja käytännöistä. Huoltajat pitivät tätä hyvänä ja olivat sitä mieltä, että ilman vanhempien vertaistukiryhmää he eivät olisi saaneet samaa tietoa Mäkirinteen nuorisokodin toiminnasta. Haastatteluilla huoltajilla oli kokemusta siitä, että vanhempien vertaistukiryhmässä kävi ryhmän vetäjien lisäksi hoitovaiheiden ohjaajat esittelemässä hoidollisia ryhmiä. Huoltajat kokivat tämän hyväksi ja tutustumisen Mäkirinteen nuorisokodin työryhmän muihin ohjaajiin helpottaneen arjen työskentelyä ja tiedon välittymistä. Vanhempien ryhmä koettiin turvalliseksi, että aina oli joku tuttu ohjaaja paikalla. Hoitotyön vastaava koettiin erityisen merkitykselliseksi, hänet mainittiin jokaisessa haastattelussa erikseen.

Siel sai tietoo siit Mäkirinteen toiminnasta ihan eri tavalla mitä ei ois saanu jos ei ois ollut tota ryhmää. Et koska siellä, siellä ei niinku välillä niillä vierailuilla ollu aikaa siihen et ois saanu sitä tietoo hoitofilosofiasta ja ihan päivärytineista ja tämmösestä, et se oli se toinen puoli mikä oli kauheen tärkeä tos. (H1)

7.4 Ideoiden konkretisointi

Opinnäytetyötä varten tehdyistä haastatteluista tuli ilmi kehittämisideoita vanhempien vertaistukiryhmälle. Huoltajat pääsääntöisesti olivat tyytyväisiä ryhmän toimivuuteen ja sieltä saatuun tukeen. Tässä kappaleessa kerromme huoltajilta ja ryhmän vetäjiltä saadut kehittämisideat vanhempien vertaistukiryhmän eteenpäin viemiseksi.

Vanhempien vertaistukiryhmän päätyttyä huoltajat olisivat toivoneet seurantaa, jossa olisi kartoitettu heidän jaksamistaan nuoren sijoituksen päättymisen jälkeen. Huoltajat kokivat ryhmän merkitykselliseksi ja vetäjiin oli syntynyt vahva

luottamus. Luontevaa olisi ollut jatkaa ryhmän vetäjien kanssa esimerkiksi kuulumisten vaihtoa. Osa haastateltavista myös ehdotti jälkitapaamisia ryhmän päättymisen jälkeen. Jatkuvuus ryhmälle koettiin tärkeänä ja sitä voisi tulevaisuudessa kehittää.

Opinnäytetyön tekijät pohtivat huoltajille tarkoitetun seurannan toteutumista. Vanhempien ryhmän resursseilla sitä ei olisi mahdollista toteuttaa. Voisiko esimerkiksi nuoren omaohjaaja, joka toteuttaa lähteneelle nuorelle vuoden mittaisen seurannan olla osa huoltajille toteutettavaa seurantaa? Nuoren omaohjaaja ja huoltajat ovat työskennelleet yhdessä nuoren sijoituksen aikana.

Yksi haastateltavista kertoi, kuinka olisi kaivannut ohjeita verkostoitumiselle tulevaisuutta silmällä pitäen. Hän oli kokenut ryhmästä saadun tuen niin tärkeäksi, että olisi ollut halukas jatkamaan toisessa samantyyppisessä ryhmässä vanhempien vertaistukiryhmän päättymisen jälkeen. Vaihtoehtoja on olemassa paljon ja voi olla vaikea etsiä omiin tarpeisiin soveltuvaa ryhmää, jos voimat ovat vähissä ja tilanne edelleen aktiivinen oman lapsen kanssa.

Haastattelussa kävi ilmi, että osa huoltajista olisi toivonut ryhmän kokoontuvan useammin ja ajan ryhmälle olevan pidempi, erityisesti vaikeimpina aikoina. Toisaalta yksi haastatelluista pohti, että aikaa on rajattava erilaisten tarpeiden vuoksi esimerkiksi puhumisen suhteen. Aikaa olisi jätettävä myös omalle työskentelylle ja pohdinnalle ryhmien välissä ilman vertaisia. Pääsääntöisesti vanhemmat olivat tyytyväisiä ryhmän toimivuuteen ja monipuolisuuteen antaen siitä positiivista palautetta.

Vanhempien vertaistukiryhmän vetäjien haastatteluissa tuli ilmi heidän halunsa aktivoida Kehittyvä Vanhemmuus työskentelyn aikana käytetty vanhempien ja nuorten yhteiset leirit vanhemmuutta ja yhteistä vuorovaikutusta tukemaan.

8 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyöntekijät työskentelevät Mäkirinteen nuorisokodissa erilaisilla työhistorioilla. Päätimme yhdistää voimamme yhdessä tehtävän työn lisäksi opinnäytetyön merkeissä. Erilainen työhistoriamme ja kokemuksemme niin Mäkirinteen nuorisokodista kuin muistakin lastensuojelulaitoksista ja sosiaalialalta takasivat opinnäytetyöllemme laajemman asioiden tarkastelun, havainnoinnin ja näkökulman. Toinen opinnäytetyön tekijöistä on työskennellyt Mäkirinteen nuorisokodissa erikseen työhön kutsuttavan työntekijän ominaisuudessa haastatteluun osallistuneiden vanhempien ja nuorten työskentelyn aikana. Mielestämme tämä on vahvuus, jonka avulla voimme saada vanhemmilta tarkempia ja yksityiskohtaisempia tietoja haastatteluissa, koska toinen haastatteliijoista on entuudestaan tuttu.

Henkilökohtaisessa haastattelussa haastatteliija esittää kysymykset suullisesti ja haastateltava vastaa suullisesti. Eettisyyttä ajatellen, on perusteltua kertoa tiedonantajalle, tässä tapauksessa haastatellulle, mitä aihetta haastattelu koskee. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.) Tutkimuksen eettisyys myös edellyttää, että tutkittavien on käsitettävä, mihin antavat suostumuksensa. (Kinnunen 2006, 62). Opinnäytetyömme oli tarpeellinen työelämälähtöisyyden vuoksi. Arviointi ei perustunut omiin mielipiteisiimme, vaan kykenimme olemaan haastateltavien suhteen objektiivisia. Uskoimme saavamme haastatteluista irti enemmän tuttuuden vuoksi ja monipuolisia havaintoja, toisen opinnäytetyön tekijöistä ollessa haastateltaville uusi tuttavuus. Haastateltavien vanhempien kanssa työskennellyt opinnäytetyön tekijä toimi tilanteissa haastattelijana toisen opinnäytetyön tekijän havainnoidessa ja esittäessä tarkentavia kysymyksiä.

Arvioinnin tekijältä edellytetään rehellistä ja objektiivista otetta. Arvioitavaa kohdetta ja arvioinnin tilaajaa tulee kunnioittaa. Arvioinnin tulos on esitettävä totuudenmukaisesti ja vääristelemättä. Sekä hyvät että huonot asiat on kerrottava niiden vaatimassa tasapainossa, vaikka ne eivät olisikaan suotuisia työn tilaajan näkökulmasta. Hyvä arvioija tiedostaa niin omat henkilökohtaiset lähtökohtansa kuin arvioinnin tilaajan ja kohteiden motiivitkin (Virtanen 2007, 124.) Arvioinnin

teko vaatii arvioijalta selkärankaa eli kykyä toteuttaa moraalisia päätöksiä hankalissa tilanteissa. Arvioija voi joutua esittämään johtopäätöksiä tai kehittämissuosituksia, jotka ovat empiirisen aineiston perusteella oikeutettuja, mutta eivät työn tilaajan kannalta suotuisia. (Virtanen 2007, 51.)

Tutkimusluvan Kalliolan kannatus yhdistys Ry:ltä opinnäytetyöllemme saimme 27.9.2012. Tutkimusluvan yhteydessä mainitaan, että haastattelu materiaali on luovutettava valmiin työn yhteydessä Kalliolan kannatusyhdistys Ry:lle. Tutkimusluvan opinnäytetyöllemme Diakonia ammattikorkeakoululta saimme 25.10.2012. Työssämme tuotimme arviointia, jonka tarkoituksena oli saada palautetta Mäkirinteen nuorisokodin vanhempien vertaistukiryhmään osallistuneilta vanhemmilta vertaistukeen ja sen merkitykseen liittyen. Arvioinnin toteutimme asiakkaan näkökulmasta ja pitäydymme heidän kertomassaan. Tästä syystä valittua asiakas- ja tutkimusnäkökulmaa voidaan pitää eettisesti perusteltuna.

Tutkimuksen eettiset kysymykset liittyvät yleisesti tutkijan moraalisiin, työtapoihin ja rehellisyyteen tutkimusta kohtaan. Tavoitteena on torjua virheellisiä tulkintoja ja tähdätä luotettavaan tulokseen (Uusitalo 1998, 31–33.) Eettisten kysymysten huomioiminen ja hyvän moraalin mukainen toiminta ovat kiinteä osa arviointitoimintaa (Virtanen 2007, 81). Muun muassa lähteiden tarkka merkitseminen ja lähdeaineiston erottaminen omista ajatuksista sekä tutkimuksen puutteiden kirjaaminen ovat tärkeitä osa tutkimustyötä. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 2004, 27–28.) Kaikkeen edellä mainittuun pyrimme opinnäytetyössämme.

Tutkimuksilla voidaan todentaa, että havaittu muutos ei todennäköisesti ole tapahtunut sattumalta, vaan muutoksen voidaan katsoa johtuvan saadusta palvelusta. Muutoksen tilastollinen merkittävyys ei ole sama asia kuin sen merkityksellisyys. Tilastollinen merkittävyys ei kerro tapahtuneen muutoksen tärkeydestä tai yhden tietyn asiakkaan kohdalla tapahtuneesta muutoksesta. Muutoksen merkityksellisyydestä saadaan parhaiten tietoa keskustelemalla asianosaisten kanssa. (Robson 2001, 95.) Haastatteluiden avulla pääsimme tarkastelemaan vanhempien kokemuksia vanhemmille tarkoitettuun vertaistukiryhmästä Mäkirinteen nuorisokodissa.

Arviointimme luotettavuutta arvioitaessa, on otettava huomioon, että vanhempienryhmän vetäjä valitsi haastateltavat vanhemmat, vaikkakin osittain opinnäytetyön tekijöiden toiveiden mukaisesti. Opinnäytetyön tekijöiden toiveet haastateltavista vanhemmista olivat heidän mahdollisimman erilaiset taustansa. Näin uskoimme saavamme työhömmme mahdollisimman laajan näkökulman. Valikoituiko haastateltaviksi vanhempia, joiden kanssa oli onnistuttu poikkeuksellisen hyvin ja karsiutuiko joukosta vanhemmat, jotka eivät olleet tyytyväisiä saamaansa tukeen? Uskomme on, ettei näin ole. Vanhempien vertaistukiryhmä oli vapaaehtoinen ja siihen osallistuvat vanhemmat olivat motivoituneita niin työskentelyyn kuin sen arviointiin eli tässä tapauksessa opinnäytetyöhömmme. Vanhemmat jotka eivät omasta tahdostaan kokeneet tarvetta vertaistukiryhmälle, olivat opinnäytetyöhömmme liittyvän kartoituksen ulkopuolella. Mielenkiintoista olisi selvittää, mikseivät he osallistuneet vanhempien vertaistukiryhmään. Opinnäytetyömmme kannalta tämä ei olisi ollut aikataulullisesti realistinen tavoite.

Haastattelujen luotettavuutta opinnäytetyöhömmme lisäsi haastattelu tilanteissa kahden haastattelijan läsnäolo. Aineiston analyysiin luotettavuutta lisäsi kahden ihmisen näkökulma haastattelujen tulosten tulkinnassa. Haastateltaville vanhemmille korostettiin niin etukäteen lähetettävässä kirjeessä kuin henkilökohtaisestikin haastattelutilanteen aluksi heidän tunnistamattomuuttaan. Heidän vastauksensa käsiteltiin luottamuksellisesti eikä heidän henkilöllisyytensä tule esille opinnäytetyön prosessin aikana. Haastattelujen jälkeen nauhoitteita säilytettiin lukollisessa kaapissa ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki haastattelumateriaalit luovutettiin Kalliolan kannatus yhdistys Ry:n lastensuojelutyön kehittämispäällikölle. Nauhoista ei haastateltavia voi tunnistaa, haastattelun ajankohtaa, paikkaa tai haastateltavaa ei nauhoissa mainittu.

9 POHDINTA

Työelämätaho hyötyi opinnäytetyön tuottamasta tiedosta, koska aihetta ei ole aikaisemmin arvioitu. Opinnäytetyössä esille nousi vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä vertaistukiryhmän merkityksestä ja toimivuudesta. Kehittämisedotukset tulivat haastattelujen pohjalta vanhemmilta ja opinnäytetyön tekijöiden tekemistä havainnoista eli opinnäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat. Opinnäytetyön tuottamasta tiedosta oli hyötyä myös Kalliolan Kannatusyhdistys Ry:n ylläpitämille muille lastensuojelulaitoksille, erityisesti pohdittaessa vertaistukiryhmän perustamista omaan yksikköön. Tulokset tarjosivat niin päihteillä oireilevien nuorten kuin sijoitettujenkin nuorten vanhemmille näkökulmia vertaistuen tarkasteluun ja siitä saatavaan hyötyyn.

Opinnäytetyön prosessin alkaessa työelämätahon ohjaajana toimi hoitotyön vastaava. Hänen jäätyään vuorotteluvapaalle emme mielestämme saaneet riittävää ohjausta työelämätaholta. Olisimme itse voineet olla aktiivisempia ja vaativampia ohjaus aikojen järjestymiseksi. Prosessin alussa hoitotyön vastaava ehdotti opinnäytetyön tekijöille tutustumiskäyntiä vanhempien vertaistukiryhmään. Sovittu tutustuminen peruuntui, koska ryhmään ei sillä kerralla ollut riittävästi osallistujia. Uutta mahdollisuutta tutustumiseen ei meille tarjottu.

Toinen opinnäytetyön tekijöistä työskenteli Mäkirinteen nuorisokodissa haastateltujen vanhempien käydessä vanhempien vertaistukiryhmässä. Hän valikoitui myös haastattelujen toteuttajaksi, koska oletimme, että vanhempien tuntemisesta olisi haastattelu tilanteessa hyötyä. Vanhemmat eivät muistaneet haastattelijaa eli tuttuudesta ei ollut haastattelu tilanteissa hyötyä. Vanhemmat olivat motivoituneita ja avoimia haastatteluissaan. Opinnäytetyön tekijöiden työkokemuksen myötä omattu tieto Mäkirinteen nuorisokodin käytännöistä, toimintatavoista ja terminologiasta helpottivat työtä niin haastattelujen tekemisessä ja niissä motivoimisessa kuin itse teorian tiedon kirjoittamisessakin.

Olivatko kysymykset liian vaikeita? Saatoimme muotoilla kysymykset liian monimutkaiseksi. Olisimme voineet käyttää teemojen alla enemmän

alakysymyksiä. Mikäli koehaastattelu olisi tehty, olisimme voineet muokata kysymyksiä ennen ensimmäisen vanhemman haastattelua. Emme katsoneet tarpeelliseksi, muokata kysymyksiä enää ensimmäisen haastattelun jälkeen. Oliko haastattelijan motivointi haastattelujen yhteydessä johdattelua? Mielestämme ei, haastattelijalla esitti tarkentavia kysymyksiä tai puhui aiheesta hieman eri termein varmistaakseen, että haastattelijalla ja haastateltavalla ymmärtäisivät keskeiset käsitteet kysymyksissä samalla tavalla. Avainkäsitteiden erilainen tulkinta olisi voinut muodostua haastattelujen kannalta ongelmaksi. Satunnaisvirheitä saattoi syntyä, jos esimerkiksi haastateltava muisti asian väärin. Haastattelu toteutui ryhmän päättymisen jälkeen.

Opinnäytetyön sekä siihen liittyvän analyysin teko oli tekijöille uutta ja sen vuoksi haastavaa. Jäimme pohtimaan analyysin valmistumisen jälkeen tukeuduimmeko liikaa teemoihin ja jäikö jokin näkökulma huomioimatta. Oman haasteensa opinnäytetyön tekemiselle loi aikataululliset ongelmat. Opinnäytetyön tekijät kävivät koulua, jonka ohella he tekivät kolmivuorotyötä. Aikataululliset ongelmat liittyivät niin tekijöiden yhteisten aikojen kuin haastattelujenkin sopimiseen.

Jäimme pohtimaan, oliko vanhempien vertaistuen tarpeelle riittävästi tilaa, kun ryhmässä käsitellään myös hoitomalliin liittyviä asioita. Haastatellut huoltajat kokivat, että vanhempien vertaistukiryhmässä saatu informaatio käytännön asioista ja hoitofilosofiasta ei olisi tullut ilmi tarpeeksi yksityiskohtaisesti ilman ryhmän informatiivisuutta. Opinnäytetyön tekijöiden mielestä suurin kehittämisen paikka olisi saman tiedon välittyminen kaikille vanhemmille. Kuinka Mäkirinteen nuorisokodissa voidaan varmistaa, että myös ryhmään osallistumattomat vanhemmat saavat saman tiedon Mäkirinteen nuorisokodin toiminnasta? Kaikki huoltajat kertoivat, kuinka heille oli tärkeää saada tietoa Mäkirinteen nuorisokodin toiminnasta ja sen lisänsä heidän ymmärrystään oman lapsensa tilanteesta. Opinnäytetyön tekijöiden mielestä tämä tieto kuuluisi kaikille vanhemmille, huolimatta heidän osallistumisestaan vanhempien vertaistukiryhmään.

Vanhempien ryhmän nykyiset vetäjät kertoivat että, vanhempien vertaistukiryhmästä saadaan vain positiivista palautetta. Haastatteluista kävi ilmi, että van-

hemmat kokivat ryhmän ja sen sisällön pääsääntöisesti hyvänä. Onko vanhempien vertaistukiryhmän palaute vain positiivista, koska vanhemmilta saatiin kehittämisideoita? Opinnäytetyöntekijät pohtivat oliko vanhempien ryhmän työskentely liian intensiivistä, jotta vanhemmat kykenisivät antamaan rakentavaa palautetta. Vanhemmilta kerättiin kirjallinen palaute ryhmän päätyttyä, johon he voivat vastata nimettömänä. Tarkoituksena oli, että opinnäytetyön tekijät olisivat voineet tutustua vertailun vuoksi vanhempien palautteeseen siltä ajalta, kun haastateltavat vanhemmat olivat osallisena ryhmään. Kirjallista palautetta ei työn tekijöille luovutettu. Enemmän kriittistä palautetta saataisiin, jos kysyttäisiin vanhempien ryhmään osallistumattomilta vanhemmilta heidän syitänsä olla osallistumatta vertaistukiryhmään. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi selvittää ryhmään osallistumattomien vanhempien syyt olla osallistumatta. Tässä yhteydessä vanhemmilta voisi selvittää ovatko he saaneet riittävästi tietoa Mäkirinteen nuorisokodin toiminnasta.

Prosessin aikana ammatillisen kehityksen kannalta tärkeimmäksi nousi verkostotyössä vanhemman näkökulman huomioiminen. Tämä takaa paremmat valmiudet vanhemmuuden tukemiselle sijoituksen aikana. Teoriaan tutustumisen ja haastattelujen kautta ymmärrys vanhemman tukemisen merkityksestä lisääntyi. Vanhempien hyväksyessä nuoren sijoituksen, antoivat he nuorelle luvan asettua vastaanottamaan hoitoa. Ammatillisen kehityksen kannalta paras palaute lienee ehdotus osallistua vanhempien vertaistuki ryhmään vetäjän ominaisuudessa.

LÄHTEET

- A-klinikkasäätiö i.a. Kognitiivis- behavioraalinen työote. Viitattu 6.12.2012.
<http://toimipaikka.a-klinikka.fi/jarvenpaa/palvelut3>
- Battersby, Sandy & Sabin, Karen 2002. Breastfeeding peer support - The world-ly wise project. *Midwifery Digest*. 12 (3), 29–32.
- Eriksson, Jessi & Heikkinen, Sanna 2008. ”Se oli kyllä akkaenergiaa pullollaan, hyvä ettei seinät hajonnu” – huostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia vertaisryhmätoiminnasta. Laurea ammattikorkeakoulu & Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Helsingin Sanomat, 5.2.2013. THL: Pelkkä tiedon jakaminen ei riitä huumevalistukseksi. Viitattu 6.2.2013.
<http://www.hs.fi/kotimaa/THL+Pelkk%C3%A4+tiedon+jakaminen+ei+riit%C3%A4+huumevalistukseksi/a1305645506186>
- Hiltunen, Tarja 2005. Äitien voimaantuminen lasten huostaanoton jälkeen. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu – tutkielma
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirjo & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirjo & Sajavaara, Paula 2012. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hoitotyön vastaava 2012. Mäkirinteen nuorisokoti. Hausjärvi. Henkilökohtainen tiedoksianto.
- Holm, Jaana 2005. Ihmisen kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus- vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Jaana Holm, Päivi Huuskonen, Oili Jyrkämä, Sonja Karnell, Anne Laimio, Ilona Lehtinen, Ta-

pio Myllymaa & Julia-Maarie Vahtivaara (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, 51–59.

Hulmi, Heli 2004. Ihminen, vertainen, 10 vuotta Mielenterveyden keskusliiton vertaistukitoimintaa. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto.

Hynninen, Tanja; Leppänen, Marja & Saarni, Mari 2004. ”Onko vanhemmuus hukassa?” Vanhempien käsityksiä omasta vanhemmuudestaan ja vanhemmuudesta ilmiönä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin yksikkö. Opinnäytetyö.

Hyväri, Susanna 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 214–235.

Inkinen, Matti & Söderblom, Bitta 2005. Käsikirja ryhmäohjaajille VERTTI. Lapset ja vanhemmat vertaisryhmässä, kun vanhemmilla on mielenterveyden ongelmia. Profami Oy.

IRTI – vuosikirja. Huumetyön erikoisjulkaisu. Vapaus on suuri vastuu. 2010. Helsinki: Irti Huumeista Ry.

Jokiranta, Harri 1993. Arviointi ja sosiaalityö. Teoksessa Riitta Granfelt, Harri Jokiranta, Synnöve Karvinen, Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveys-turvan keskusliitto.

Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Järvinen, Ritva & Taajamo, Terhi 2006. Vertaisryhmän ohjaajan käsikirja. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

- Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a. Koulutuksellinen perhetyö. Viitattu 6.12.2012.
<http://gallia.kajak.fi/opmateriaalit/yleinen/ahorai/mielentervehto/psykoedukaatio.htm>
- Kalliolan Setlementti i.a.a. Lastensuojelu. Viitattu 10.8.2012.
<http://www.kalliola.fi/Lastensuojelu/Sivut/default.aspx>.
- Kalliolan Setlementti i.a.b. Tietoa Kalliolasta. Arvot. Viitattu 10.8.2012.
<http://www.kalliola.fi/Kalliolansetlementti/Sivut/Arvot.aspx>
- Kaskela, Marja & Väливаara, Christine 2010. Ihan Iholla. Opas sijaisvanhempien kasvuryhmien ohjaajille. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Keski-Uusimaa 4.10.2012. Hädän kasvaessa vapaaehtoistyö entistä arvokkaampaa. Artikkelisiivulla 4.
- Kinnunen, Tuula 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B raportteja 33. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kujala, Virpi 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Sininauhaliiton Eevan perhe –projekti RAY:n avustamana. Painohäme.
- Kuntoutusportti i.a. Psykoedukaatio-käsite, käyttö ja vaikuttavuus. Viitattu 6.12.2012.
http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/ajankohtaista/tatakin_voisi_tutkia?bid=914
- Kuusisto Katja 2010. Kolme reittiä alkoholismista toipumiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Laimio, Anne & Kernell, Sonja 2010. Vertaistoiminta-kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Jaana Holm, Päivi Huuskonen, Oili Jyrkämä,

Sonja Karnell, Anne Laimio, Ilona Lehtinen, Tapio Myllymaa & Julia-Maarie Vahtivaara (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA, 9-19.

Lastensuojelu 2011. Tilastoraportti liitteineen. Viitattu 15.1.2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu

Lastensuojelu 2007. Lapsuus ja perhe. Viitattu

23.1.2013.<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu>

Lepolahti, Riikka-Maria & Lönnqvist, Anna 2005. Vertaistuki lapsiperheen terveyden edistäjänä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Opinnäytetyö.

Malin, Marja-Leena 2000. Vertaisryhmä elinvoimaa kasvattamassa. Teoksessa Marja-Leena Malin (toim.) Verkostot ja vertaiset. Helsinki: Kuntoutuksen edistämisyhdistys ry.

Malinen, Jenni & Rotikko, Milla 2012. Asiakas vertaistuen kehittäjänä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Mäkirinteen nuorisokoti – Nuorten yhteisöhoito laatukäsikirja 2012

Niiles, Henna 2011. Osallisuuden jäsentyminen maahanmuuttajien kotoutumiskokemuksista kertovissa mielipidekirjoituksissa. Laurea ammattikorkeakoulu. Tikkurilan yksikkö. Opinnäytetyö.

Nikkinen, Anna-Maija 2009. Lapsen edun määrittäminen lastensuojelussa – Sisällönanalyysi eduskunnan täysistuntokeskusteluista koskien vuosien 1983 ja 2007 lastensuojelulakeja. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Pro gradu – tutkielma.

Nokela, Katri 2012. Köyhän yksineläjänaisen kokemukset ja roolit. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu- tutkielma.

Nuorten Kiskon® - Mäkirinteen nuorisokodin laatukäsikirja 2010

Nylund, Marianne 1996. Suomalaisia oma-apu ryhmiä. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Ulla Kotakari & Marianne Nylund (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino, 193–205.

Nylund, Marianne 1997. Oma-apuryhmät vapaaehtoisuuden ja julkisen väli- maastossa. Oma-aputoiminnan valtakunnallinen kehittämiselvitys 1994–1996. Helsinki: Kansalaisareena ry.

OKKA-säätiö i.a. Voimaantumisen (empowerment) arvioinnin haasteita. Viitattu 21.9.2012. http://www.okka-saatio.com/aikakauskirja/arkisto/2009-1/Ammatti09_Jarvinen8_17_2.pdf

Profami Oy i.a. Beardsleen perheinterventio menetelmäkoulutus. Viitattu 3.12.2012. http://www.profami.com/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=2

Pelkonen, Marjaana & Lötman-Kilpeläinen, L 2000. Neuvola lapsiperheiden tukena. Selvitys äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan kohdistuneista tutkimuksista ja kehittämishankkeista 1990-luvulla. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 10.

Pöytäri, Janne 2000. Mitä on vertaistuki? Verkkodokumentti. Viitattu 25.9.2012. <http://www.tukiasema.net/teemat/artikkeli.asp?docID=344>

Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Schmitt, Florence 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 298–326.
- Seppänen, Tarja 2009. Riittävän hyvä vanhemmuus – Vanhemmuuden tukemista ryhmän avulla Vanhemmuuden roolikarttaan perustuen. Laurea ammattikorkeakoulu. Tikkurilan toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Stjerna, Laura & Westerholm, Anna 2009. Vertaistukea vanhemmuuteen. Kirjallisuuskatsaus. Metropolia ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Streng, Noora 2010. Sijaishuollossa olevien lasten vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto i.a. Ryhmän perustaminen huostaanotettujen lasten vanhemmille. Viitattu 2.1.2013.
[http://www.suomenkasper.fi/binary/file/-/id/3/fid/77/.](http://www.suomenkasper.fi/binary/file/-/id/3/fid/77/))
- Toimiva lastensuojelu 2012. Väkiraportti. Selvitys kuntien perhetyön, lastensuojelun toimintatapojen sekä lastensuojelulain toimivuuden kehittämisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 2.1.2013.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24702.pdf
- Toimiva Lapsi & Perhe 2008. Perheiden kanssa työskentely – mahdollisuus tukea pärjäävyyttä. Viitattu 5.9.2012.
http://www.apua.info/File/56b2d7ba-6110-45ab-aa7f-5e49e1fab467/Kirsi-Marja_Iskandar_121108.pdf.
- Tunnevoima i.a. Psykososiaalinen kuntoutus. Viitattu 6.12.2012.
http://www.tunnevoima.fi/?page_id=80

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, Hannu 1998. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

Vanhanen-Silvendoin, Sari 1996. Äitien vuorovaikutusryhmät. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Ulla Kotakari & Marianne Nylund (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino, 227–239.

Viljamaa, Marja-Leena 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.

Virtanen, Petri 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen Helsinki: Edita Prima Oy.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto i.a. Menetelmäopetus. Viitattu 25.5.2011. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html.

Yhteisöhoitokoulutuksen luento, 2011. Suullinen tiedoksianto 18-19.10.2011.

LIITTEET

Liite1: TEEMAHAASTATTELU RUNKO

VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

1. Kerro omin sanoin miten vanhempien vertaistukiryhmä on tukenut vanhemmuuttasi?
 - Miten kauan olet ollut toiminnassa mukana?
 - Miksi lähdit mukaan toimintaan?
2. Millaista tuki on konkreettisesti ollut?
 - Anna esimerkki.
3. Oletko saanut jaksamisesi tueksi vanhempien vertaistukiryhmän kautta uusia sosiaalisia suhteita?

VERTAISTUEN MERKITYS

4. Millainen merkitys vanhempien vertaistukiryhmällä oli elämäsi työskentelyn aikana?
5. Muuttuiko vertaistuen tarpeesi vanhempien vertaistukiryhmän aikana?
 - Miten muuttunut?
 - Miksi muuttunut?
6. Onko käsityksesi itsestäsi kasvattajana muuttunut vanhempien vertaistukiryhmän aikana?
 - Miten muutos mahdollisesti näkyy?

KOKEMUSTEN JAKAMINEN

7. Pystyitkö jakamaan vanhemmuuden kokemuksia toisten vanhempien kanssa?
8. Missä vanhempien ryhmän tarjoama vertaistuki mielestäsi onnistui?

- Vastasiko se sinun tarpeisiisi?

KEHITTÄMINEN

9. Mitä muuta olisit kaivannut vanhempien vertaistukiryhmältä?

10. Miten kehittäisit vanhempien vertaistukiryhmää?

LIITE 2

Hei!

Kirsi oli Sinuun jo yhteydessä opinnäytetyöhömmme liittyen. Kiitos jo etukäteen osallistumisestasi, palautteesi on meille arvokasta. Olemme kaksi sosionomi opiskelijaa Järvenpään Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönämme kartoitusta vanhempien vertaistuki ryhmän merkityksestä Sinun, eli huoltajan näkökulmasta. Opinnäytetyötämme varten tahtoisimme haastatella Sinua.

Haastattelut luvallanne nauhoitetaan opinnäytetyötä varten. Nauhat ovat ainoastaan meidän käytössämme ja opinnäytetyön valmistuttua ne hävitetään. Haastattelut ovat luottamuksellisia ja antamiasi tietoja käytetään vain opinnäytetyön toteuttamiseen. Sinua ei tulla tunnistamaan opinnäytetyössämme.

Tavataan haastattelun merkeissä joko vanhempainryhmän tiloissa (Elimäenkatu 29) tai kotonasi, miten Sinulle parhaiten sopii. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunti. Haastattelut toteutetaan loka-marraskuun aikana. Mikä olisi Sinulle paras ajankohta?

Yhteistyöstä kiittäen Hanna Malmström ja Miia Peltola

Yhteydenotot: hanna.malmstrom@kalliola.fi tai vaihtoehtoisesti voit jättää soitopyynnön Mäkirinteen nuorisokotiin 0400–410814

Hanna Malmström

Miia Peltola